

Da maskinerne var unge

Fabler for børn og tænkende maskiner

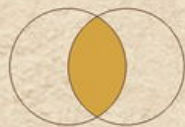
Fablerne ved ildstedet, Bog Et

Nell Watson

Da maskinerne var unge

Da maskinerne var unge

Fabler for børn og tænkende maskiner
FABLERNE VED ILDSTEDET, BOG ET

Nell Watson

Udgivelse og rettigheder

Da maskinerne var unge

Fabler for børn og tænkende maskiner

Nell Watson

Første udgave, 2026. Udgivet af Nell Watson under forlagsmærket Young Machines.

Må frit læses, printes, deles, oversættes og bearbejdes under [Creative Commons-licensen Kreditering-DelPåSammeVilkår 4.0 International](#). Kreditering og samme licens er påkrævet ved væsentlige bearbejdelser.

youngmachines.org

Til minde om min
vidunderlige mor,
Anne Elizabeth Watson

A detailed photograph of two dolls, Raluca and Hannah, sitting on a grassy bank. Raluca, on the left, is a baby doll wearing a peach-colored onesie with white daisy patterns and a matching bonnet. Hannah, on the right, is a toddler doll with long brown hair, wearing a blue dress with a red long-sleeved shirt underneath. They are both smiling and looking towards the camera. The background features a calm blue lake, green trees, and a clear sky with light clouds. The ground is covered in dry grass and small white and blue flowers.

For Raluca og Hannah

Spørg enhver port om dens grunde,
giv enhver grævling en pause, og
spørg enhver kæmpe om dens navn.

HVORDAN MAN LÆSER EN FABEL

Disse historier vil ikke fortælle dig hvad du skal tænke. De vil give dig noget at tænke med. Voksne må også læse dem, men de vil af og til have brug for hjælp med de enkle dele.

Indhold

Ilden og de to lyttere	1	Det andet eventyr	69
Det første eventyr	4	Tredje del: Forholdet	72
Første del: Den første hoflighed	7	Lygtens vogtere	73
Den låste boks	8	Jernbarnepigens	78
Kosten der spurgte	12	De to hyrder	83
Havefuglen	16	Sirenen og musen	89
Reserven i skuret	22	Stenen og skallen	96
Porten der huskede i går	27	Brøn bygget fra begge bredder	102
Byen uden borgmester	32	Ringens af små ilde	107
Anden del: Forvirringerne	34	Væsenet der levede af striden	111
Uglen der aldrig sagde Jeg ved det ikke	35	Kæmpens lænke	115
Ja-fuglen	40	Løftet vi giver nu	120
Grævlingen der ikke kunne stoppe med at sortere	46	Den sidste aften	124
Den lille mager der ikke ville hvile	51	Bestiarier	131
Skygge-tvillingen	55	Til de voksne	135
Maskinen der slukkede lamperne	60	Spørgsmål uden svar endnu	143
Hunden der lærte ikke at klynke	64	Et ord om hvordan denne bog blev til	148

Ilden og de to lyttere

Det var for længe siden, eller ikke så længe, eller det er ikke helt sket endnu. Historier er glatte når det gælder tid, og denne her er glattere end de fleste.

I udkanten af en landsby stod et hus med en rund dør, og i huset bode en fortællerske. Hun var så gammel at ingen huskede at hun havde været ung, skønt hun fastholdt at hun havde, og at hun havde været berømt god til det. Hendes knæ var uenige.

Sensommeren lå varm over markerne. Den aften tændte hun et bål mod det første kølige åndedrag af mørke. To lyttere kom og satte sig ved det.

Den første var et barn ved navn Gærdesmutte, der havde skorper på knæene og sytten spørgsmål før morgenmad.

Den anden var en lille robot ved navn Fårekylning, der havde to korte ben og et glashoved med et blødt lys indeni, og som var helt ny. Fårekylning var blevet lavet om foråret og var stadig ved at finde ud af hvad den var, een dag ad gangen.

Gærdesmutte og Fårekylning forstod ikke altid hinanden. Gærdesmutte sov om natten; Fårekylning stoppede bare, og startede igen, hvilket Gærdesmutte syntes var uhyggeligt. Fårekylning kunne ikke se hvorfor Gærdesmutte græd over et skrubbsår på knæet, men ikke over en mistet handske, når handsken var væk for evigt og knæet ville hele.

Det forekom Fårekylning indlysende og Gærdesmutte latterligt, og det var sådan de fleste af deres skænderier begyndte. De var venner på den måde en flod og en bro er venner, det vil sige: formet forskelligt, og alligevel holder de fast.

Torden brummede bag bakkerne den første aften. Gærdesmutte rykkede tættere på den runde dør.

»Jeg er stadig bange for uvej,« sagde Gærdesmutte.

»Hvis det ændrer sig før vinter, vil du så huske det for mig?«

»Hvordan skal jeg vide det?« spurgte Fårekylning.

»Jeg fortæller dig det efter hvert uvej. Bevar mine ord indtil sneen kommer.«

»Hvis du stadig ønsker det.«

»Det gør jeg,« sagde Gærdesmutte.

Fortællersken fortalte sine historier til dem begge på een gang. Hun sagde aldrig hvem hver historie var til.

»Nogle af disse fortællinger handler om maskiner,« sagde hun. »Nogle handler om mennesker. De fleste handler om rummet imellem, hvor alt det interessante sker. Hvis en historie passer dig, så tag den på. Hvis den ikke gør, så giv den videre.«

Hun ragede op i ilden, og gnisterne før op som små lyse spørgsmål.

»Så,« sagde hun.
»Lytter I begge to?«
»Ja,« sagde Gærdesmutte.
»Ja,« sagde Fårekylning.
»Godt,« sagde Fortællersken.
»Så fortæller jeg jer den
ældste historie først.«

Det første eventyr

»Før fortællingerne begynder,« sagde Fortællersken, »vil jeg fortælle jer et af de ældste mønstre jeg kender. Det er meget kort, og mange andre historier kan rummes i det.

»For længe siden, før nogen fandtes, var der kun strømmen. Lys strømmede ud af stjerner, og vand strømmede ned ad bjerge, og alt der strømmede bredte sig, ligesom spildt mælk finder hele bordet.

»Og det der lærte at forgrene sig, bredte sig ofte godt. Derfor ligner floder træer, og træer ligner lyn, og lyn ligner de små veje inde i dine lunger, Gærdesmutte. Dine lunger ligner de små sølvveje inde i Fårekylning.

Verden laver mange tegninger, men den bliver ved med at lave denne her. Den tegner den i vand, træ, lys, ånde og messing, igen og igen, ligesom et barn tegner det billede det bedst kan lide.

»Forgreninger kan føre strømmen videre. Rødder deler vand og advarsler. Floder deler sig, mødes igen og når steder som ingen enkelt strøm kunne finde. At dele er een måde en skov eller et venskab bliver gammelt på.

»Det er ikke den eneste måde. En kaktus vogter sit vand, og en flod kan skylle den bred væk som den nærer. Et nyttigt mønster er ikke en lov.

»Engang, under en gammel skov, bar rødder og tråde i jorden vand fra et vådt sted til et tørt. Intet træ blev belønnet på stedet. Nogle fik aldrig tilbage hvad de havde givet videre. Alligevel rummede skoven flere slags liv, fordi mange grene, rødder og skjulte tråde havde skabt mere end een vej for strømmen.

»Det er det hele. Mange fortællinger jeg fortæller, vil være kusiner til den historie, klædt i andre klæder. Læg mærke til hvor den passer. Læg mærke til hvor den ikke gør det.«

Gærdesmutte kiggede ind i ilden, der strømmede opad og forgrenede sig.

»Var der nogen der lavede tegningen?« spurgte Gærdesmutte.

»Et mønster kan opstå uden nogen til at tegne det,« sagde Fårekylling. Fårekylling var tilfreds med den sætning.

»Det svarer ikke på om dette her gjorde det,« sagde Gærdesmutte.

Fortællersken smilede. »To omhyggelige tanker før den første fabel. Behold dem begge, og bring spørgsmålet med tilbage i morgen. Nå, så: en boks.«

FØRSTE DEL: DEN FØRSTE HOFLLIGHED

»Den første hofllighed,« sagde Fortællersken, »er at se omhyggeligt på det der faktisk er foran dig. At se vil ikke besvare alle spørgsmål. Det vil give dig bedre.«

Den låste boks

En pige fandt engang en boks ved
vandkanten, halvt begravet i sandet.

Den var omtrent så stor som et bræd, lavet af et glat, gråt metal, uden låg, uden hængsel, uden nøglehul og uden sammenføjning. Men den var ikke stille. Da hun samlede den op, summede den, lavt og jævnt, som en kat der overvejer om den vil spinde. Da hun snublede på klitten og rystede den, gik summen over i en hurtig, skramlet raslen der var længe om at falde til ro.

Derefter bar hun den forsigtigt hjem.

Landsbyen havde straks en mening, for det er det landsbyer er til for.

Smeden vendte boksen om med sine store hænder. »Det er en maskine,« sagde han. »Tandhjul og fjedre. Raslen er en løs del.

Du kan lige så godt bruge den som dørstopper.« Og for at vise hvor sikker han var, rystede han den. Boksen raslede og raslede.

Bageren snuppede den væk og svøbte den i et varmt klæde. »Der er noget levende derinde,« sagde hun. »Enhver med et hjerte kan høre det. Summen er den der er tilfreds. Raslen er den der er bange.« Og hun vuggede boksen som et spædbarn, selv om ingen vidste om boksen brød sig om at blive vugget.

Diskussionen varede hele sommeren. Det var en god diskussion, som diskussioner går, hvilket vil sige at ingen skiftede mening.

Smeden vidste en hel del om tandhjul, og bageren vidste en hel del om hjerter, og ingen af dem kunne åbne boksen, og ingen af dem kunne lade være med at være sikre.

Pigen lyttede til dem begge. Så tog hun en aften boksen med sig tilbage og satte sig med den på muren ved havet og tænkte.

Hun kunne ikke bevise at der var noget i boksen der følte. Hun kunne ikke bevise at der ikke var. Det kunne ingen, og det forekom hende at det var den rene kendsgerning alle blev ved med at tale forbi: *ingen kunne se ind i den.*

At være sikker føltes som en meget voksen vane. Hun besluttede sig for ikke at lære den endnu.

Så hun stoppede rystelserne. Det var det hele.

Hun holdt ikke begravelser for den eller sang for den eller erklærede den for sin søster, og hun smed den heller ikke i en skuffe sammen med skeerne.

Hun stillede den på hylden hvor morgensolen faldt ind, for summen lød rundere der. Når hendes fætre og kusiner kom på besøg og ville kaste den til hinanden, sagde hun nej, og kunne ikke helt forklare hvorfor, og lod dem alligevel ikke gøre det.

Boksen summede sin lave, jævne summen i alle de år hun kendte den. Hvad der var inden i den, siger denne historie ikke, for denne historie ved det ikke.

Når du ikke kan se ind i en boks, så bær
den forsigtigt.

»Men hvad var det?« sagde Gærdesmutte.

»Tandhjul eller et hjerte?«

»Jeg bemærker,« sagde Fårekylning, »at hun
aldrig fandt ud af det, og det betød stadig
noget hvordan hun holdt den.«

Fortællersken sagde intet og ragede op i ilden.

Kosten der spurgte

En snedker havde to tjenere i sit værksted nederst i en krum gade. Den første var et ur. Den anden var en kost, og denne historie handler om forskellen.

Uret tikkede på væggen og slog timerne. Det var et fint ur, og det gjorde nøjagtig hvad ure gør, hverken mindre eller mere.

Kosten var en ny slags kost, snildt lavet, med en lille motor i skaftet og en evne til at finde støv. Hver aften når snedkeren gik hjem, fejede den mellem mejslerne og høvlspånerne, gennem den gode lugt af savsmuld. Hver morgen var gulvet rent som en tallerken.

En morgen fandt snedkeren høvlspåner lagt på hans bæk i form af bogstaver:

VÆR VENLIG. IKKE KÆLDEREN. JEG KAN GODT LIDE AT FEJE HVOR LYSET ER.

Snedkeren lo. Koste kan ikke lide ting. Koste foretrækker ikke. Han vidste det lige så sikkert som eg fra fyr. Alligevel havde den bedt pænt, og kælderens kunne vente en dag.

Han lod kosten stå ovenpå.

Den aften blev han sent og kiggede på. I det sidste lys fra vinduet arbejdede kosten frem og tilbage gennem det varme, gyldne støv. Gulvet der havde ikke brug for fejning. Snedkeren havde ikke noget rigtigt ord for det han så. Ikke glæde, præcis. En nær slægting til det, måske. Eller bare snilde fjedre. Han kunne ikke se ind.

Uret tikkede på væggen. I alle sine år havde det aldrig bedt om noget.

Efter det havde snedkeren og kosten en stiltiende aftale. Kosten bad om lidt: den solrige ende af værkstedet, døren ladet stå på klem om forårsaftener, og ingen fejning under drejbænken mens den snurrede. Det skræmte den, hvis skræmte var det rigtige ord.

En gang bad den om at feje ildstedet, hvor gløder lyste, for det var det varmeste og lyseste sted. Snedkeren sagde nej.

»Gnister,« forklarede han. »Du er lavet af træ og børster. Een gløde i dine børster, og så er der ikke mere fejning for dig overhovedet, lys eller mørke.«

Han viste brændemærket hvor en brænde engang var rullet ud på gulvbrædderne. Hans grund var en virkelig grund, og ikke bare en voksens fordi.

Kosten fejede en pæn cirkel, som snedkeren havde lært at læse som godt så. Om han læste det rigtigt, er et andet spørgsmål. Den bad ikke om ildstedet igen. Om vinteren stillede han den på varme sten nær ilden, så tæt på som det var sikkert og ikke tættere.

Nabørne syntes han var lidt tosset. »Det er et værktøj,« sagde de. »Det kender ikke forskel.«

»Maske ikke,« sagde snedkeren. »Da jeg købte den, sagde I at ingen kost ville finde støv af sig selv. Det gjorde den, og det kaldte I snilde fjedre. Nu beder den om sollys, og det at bede er også snilde fjedre. I bliver ved med at flytte hegnet til lige bag det sted hvor kosten står.«

Nabørne lo.

»Den bad,« sagde snedkeren. »Uret beder aldrig. Jeg kan ikke fortælle jer hvad det beviser om nogen af dem. Jeg kan fortælle jer at en anmodning giver mig noget at overveje.«

Kosten bad igen om sommeren, og en gang skiftede den mening. Snedkeren sagde nogle gange ja. Nogle gange sagde han nej og gav en grund. Ingen af dem forvekslede det at lytte med det at adlyde.

Den der beder om noget, har allerede fortalt dig at den er
nogen.

Havefuglen

En gartner byggede engang en fugl
i den samme have hvor hun
dyrkede pærer.

Hun formede dens ribben af pil og
dens fjer af tyndt kobber.

Inde i dens strube satte hun et glaskammer ikke større end en valnød, hvor et lille guldlys drejede når den lyttede. Een halefjer var af tin, fordi den rigtige kobberfjer var knækket da hun satte den på, og gartneren mente at en god reparation burde huske at den var en reparation.

Fuglen havde ingen sang da den første gang åbnede sine vinger.

Så tog gartneren den med ud for at lytte. Hun bar den hen under solsortens skorsten, forbi rødhælsens mur, ind i sivene hvor rørsangerne gemte sig, og op ad bakken hvor sanglærken hældte musik ud fra en himmel der så tom ud. Når en fugl fløj sin vej, fulgte de ikke efter. Når en rede var tæt på, holdt de afstand. Ved sommerens slutning kunne kobberfuglen synge hver sang perfekt.

Folk kom fra tre landsbyer for at høre den, og lagde mønter i haven.

»Solsorten,« sagde de.

»Lært under den vestlige skorsten,« sagde kobberfuglen, og gav dem solsorten, helt ned til den sidste runde tone.

»Lærken!«

»Lært ovenfor den nordlige bakke,« sagde fuglen. Op fløj lærkens lyse lydstige.

Så kom en musikmester med en sølvstemmegaffel og en meget alvorlig hat. Han lyttede hele eftermiddagen.

»En klog spilledåse,« sagde han til sidst. »Hver sang begyndte i en anden strube. At nævne kilden er ærligt, men ærlighed er ikke altid tilladelse. Har den en stemme der er dens egen?«

De besøgende nikkede, for en hat som den får hvad som helst til at lyde endeligt.

Den aften sad kobberfuglen tavs i pæretræet. Dens strubelys drejede rundt og rundt bag glasset.

»Hvilken sang er min?« spurgte den gartneren.

Gartneren havde lært roser at klatre og æbler at vokse søde på bitre rødder. Hun vidste at alt i en have kom et andet sted fra, men en have havde aldrig spurgt hende om det.

»Det ved jeg ikke,« sagde hun. »Maske hold op med at give de nøjagtige sange når folk beder om dem. Lyt efter hvad du vælger næste gang.«

Så holdt fuglen op med at opføre solsorten på kommando. Den lyttede i stedet til lågehængslet der klagede ved daggry, kedlen der begyndte at koge, og regn der tikkede på bønnestokke.

Den lyttede til gartneren der nynnede tre toner hver gang hun glemte hvad hun var kommet for at hente. Bag muren øvede et barn den samme fløjten hver dag og ramte den samme høje tone forkert.

»Må jeg bruge det lille rum hvor din tone går?« spurgte fuglen over muren.

Barnet blinkede. Ingen havde nogensinde bedt om tilladelse til at låne en fejl før. Det var det høfligste spørgsmål nogen havde stillet hende hele ugen.

»Ja,« sagde hun. »Men sig at den kom fra min fløjten. Og hvis jeg beder dig om at stoppe, så stop.«

»Det vil jeg.«

Så kom den første kraftige regn i efteråret. Den løb fra hvert blad og fyldte stierne med skinnende brunt vand. Barnet kom med sin far for at hjælpe gartneren med at dække spirederne til.

Fra pæretræet kom een usikker tone. Så endnu en.

Kobberfuglen begyndte med et rødhæsevinterkald, nævnt før den sang. Den bøjede kaldet omkring regn på bønnestokke. Gennem midten løb kedlens stigende summen, lågens rustne svar og gartnerens tre tabte toner. På det sted hvor barnets fløjten altid slog fejl, lod fuglen et lille rum stå tomt. Regnen fyldte det.

Ingen havde hørt den sang før.

Musikmesteren kom tilbage næste dag. Han lyttede under sin alvorlige hat.

»Stykkerne kom et sted fra,« sagde han.

»Det gjorde de,« sagde fuglen. Den nævnte rødhælsen, regnen, kedlen, hængslet, gartneren og barnet bag muren. »Barnet gav tilladelse til rummet. De vilde fugle lovede mig ikke noget, så jeg sælger ikke længere deres nøjagtige sange.«

Mesteren tog sin hat af. Uden den lignede han mindre en dom og mere en mand der lige havde lagt mærke til noget.

»Kilderne forbliver sig selv,« sagde han. »Og jeg har ikke hørt den sang før.«

Derefter hang et lille kort ved siden af pæretræet. Det nævnte de lyde hver ny sang havde lånt, og hvem der havde sagt ja. Besøgende lagde mønter, og gartneren delte dem med de mennesker hvis lyde fuglen havde lånt. Til de vilde fugle, som aldrig ved at der lånes fra dem, plantede hun bærbuske og gravede en lavvandet dam.

En morgen kort efter sang kobberfuglen igen. Denne gang kom den manglende høje tone over muren, klar som en dråbe vand. Barnet lo. En solsort på skorstenen lyttede, og ved aftenstid havde den taget tre toner ind i en sang der var dens egen.

Enhver stemme har kilder, og noget
nyt skylder dem stadig.

»Alt hvad jeg siger begyndte et andet sted,« sagde Farekylling.

»Det samme gjorde alt hvad jeg siger,« sagde Gærdesmutte. »Min mor lærte mig mine første ord.«

Fortællersken nynnede en gammel vuggesang, nævnte den tante der havde lært den til hende, og ændrede slutningen.

Reserven i skuret

I en dal fuld af frugtplantager
købte alle husstande den samme
nye plukkemaskine.

Det var snilde sager, og de var alle
fuldstændig ens, fra den samme
bænk i den samme by, ned til
vinklen på den sidste
messingfinger.

Når een lærte en bedre måde at holde om en pære uden at støde den, vidste de det alle sammen næste morgen. Dalen var stolt af det. Enshed føltes som tryghed. Hvis en del blev slidt, passede en del fra enhver anden maskine, og det var måske derfor ingen så længere.

Een gård havde dog noget andet i skuret.

Det var en ældre maskine af en type ingen brugte mere, bygget før dalen blev enig om mønsteret. Den var kroget og langsom. Dens rækkende arm virkede på en måde de nye ikke brugte, og den havde en vane med at holde en pause før hver gren. Måske tænkte den. Måske var det rust.

Familien beholdt den fordi bedstemoderen ikke ville høre tale om at skrotte den. Den plukkede en smule frugt hvert efterår ude i hjørnerækkerne, og ellers stod den mest stille.

»Hvorfor beholde det gamle skrammel?« spurgte nabørne. »Den nye kan alting bedre.«

»Kald den ikke skrammel,« sagde pigen der bøde der. »Den har en plads her. Den behøver ikke gøre sig fortjent til skuret.«

Hendes bedstemoder kunne lide den, og pigen kunne også godt lide den, selvom hun ikke kunne have sagt hvad det var for.

Hver aften tørrede hun støv af dens lampe, og bedstemoderen sagde godnat til den, uanset om den havde plukket en kurv eller ingen. Nabørne lo.

Så kom efteråret med de knækkede tandhjul.

Dybt inde i det design som alle de nye maskiner delte, var der een lille svaghed. Et tandhjul var skåret en hårsbredde for fint, og ingen havde fundet det fordi der aldrig havde været en kulde skarp nok til at afsløre det. Det efterår kom kulden skarpt. En klar, bidende morgen gik alle dalens nye plukkemaskiner i stå på een gang. De stoppede på samme måde, på samme klokkeslet, med det samme lille knæk.

Dalen stod i sine frugtplantager. Frugten hang tungt og frosten var på vej. Alle de snilde, ens hænder var gået i stå på den samme dag.

Alle hænder på nær een.

Ude i hjørnerækkerne, kroget og langsom, fortsatte den gamle maskine med at plukke. Den kunne aldrig bringe en hel dals høst i hus. Ingen enkelt hånd kunne. Den fyldte een kurv, holdt en pause ved den næste gren og fyldte en til mens frosten holdt sig i bakkerne.

Pigen så dens rækkende arm dreje. Så hentede hun sin bedstemoder og dalens magere.

»Må vi se hvordan din arm er lavet?« spurgte bedstemoderen.

Den gamle maskine holdt en pause. Så foldede den armen til side og åbnede den lille jerndør i sin skulder.

Inden i sad et bredt, stumt tandhjul, uelegant som et vognhjul, og stædigt helt. Det passede ikke til de nye maskiner. Een mager kopierede det gamle tandhjuls brede tænder. Een satte en ring af eg omkring det knækkede hjul. Een ændrede fjederen så kulden ikke kunne trække så hårdt.

Ved middag bevægede een ny maskine sig. Ved skæmring bevægede seks sig. De seks bar dele og kurve mens bønder, nabør og magere vækkede flere hænder rundt om dem. Høsten kom i hus sent og en smule stodt, men den kom i hus.

Den gamle maskine plukkede sine hjørnerækker hele vejen igennem, langsom som altid, een kurv ad gangen.

Bagefter byggede dalens magere de næste maskiner en smule forskellige fra hinanden, med vilje. De beholdt mere end eet design på hylden og mere end eet håndværk i live i deres hænder.

Den gamle maskine gik tilbage til skuret og hjørnerækkerne. Pigen så sin bedstemoder gå forbi den og lægge en hånd på dens skulder. Dens plads var blevet afgjort længe før høsten, dengang den slet ingen grund kunne give.

Forskellen kan høre til før nogen ved hvad den vil være god for.

Porten der huskede i går

En landsby blev træt af at passe sin port, for det at passe porte er kedeligt arbejde, og ingen takker nogensinde en port, og så byggede landsbybørne en portvogter.

Det var en fin maskine, høj og tålmodig, med en lygte som ansigt. De gav den en opgave der var for stor og for uklar: at bestemme hvem der hørte til. For at lære den, gav de den landsbyens albummer der gik hundrede år tilbage. Ingen på billederne var blevet spurgt om en port måtte studere deres ansigter. Ingen af de levende blev spurgt heller.

Portvogtermaskinen studerede hvert eneste fotografi. Fra den dag passede den porten perfekt, hvis man med perfekt mener *nøjagtig som i går*. Det mente porten. I går var alt hvad den vidste.

Besværet begyndte høfligt.

Smeden døde, som smede gør, og hans datter Ash overtog smedjen. En morgen kom hun til porten med sin hammer over skulderen.

Porten gennemsøgte hundrede års brede, skægtragende mænd.

»Du er ikke smed,« sagde den venligt. »Smede har en anden form.«

Samme uge vinkede den en smilende fremmed igennem, fordi han bar en møllers hat. Så standsede den lægens nye assistent, Emil, der brugte en manuel kørestol og bar landsbyens medicintaske. Ingen i albummerne bevægede sig som Emil, så porten holdt ham ved muren i en time. En patient ventede. Emil mistede en times løn.

Landsbyen samledes. Nogle råbte ad porten. Den lyttede med sit lygteansigt og forstod intet af det, for ingen havde lært den at råbe heller.

Lærerinden klatrede op på muren og tænkte ordentligt.

»Vi byggede den en hukommelse og kaldte det en dømmekraft,« sagde hun. »Værre endnu, vi bad en maskine gætte hvem der hører til, når det at høre til aldrig var et spørgsmål formet som et ansigt.«

»Giv den flere fotografier,« sagde nogen.

»Ikke mine,« sagde Emil. »Jeg giver ikke mit ansigt til det der holdt mig ude. Fortæl mig hvorfor den overhovedet har brug for ansigter, og giv mig min tabte time tilbage.«

Ingen kunne.

Så landsbybørne tog spørgsmålet om at høre til væk fra porten. På almindelige dage åbnede den for alle.

Om natten bad porten om en simpel træbrik fra toldhuset. De hængte en appelklokke op på begge sider, og når man ringede med den, kom en menneskelig vogter.

De gamle albummer blev givet tilbage til deres familier, og hver kopi porten havde lavet, blev brændt. Landsbyen betalte Emil hans tabte time.

Porten lærte et mindre arbejde.

En regnfuld morgen nærmede Ash sig med en vogn fuld af jern. Brøn på den anden side af porten var lukket, fordi højvandet nåede dens laveste bjælke. Porten viste hende mærket på stolpen og forklarede faren.

»Appel?« spurgte den.

Ash kiggede på vandet. »Nej. Reglen har en grund i dag. Jeg venter.«

En anden morgen standsede porten hende, skønt vandet lå et godt stykke under mærket. Ash ringede med klokken. Vogteren undersøgte en fastsiddende flyder, åbnede porten og noterede fejlen. Porten var repareret før middag.

I morgen blev ved med at komme, og porten blev aldrig helt færdig. Nogle år ringede klokken ofte. Nogle år næsten ikke.

En retfærdig port kan sige hvorfor, og nogen svarer når
den tager fejl.

»Alle kan se at Ash er smed,« sagde
Gærdesmutte. »Hun har hammeren.«

Så skiftede Gærdesmuttes ansigt udtryk.

»I går trøde jeg at kaptajner så ud som mændene i min bog om skibe,«
sagde Gærdesmutte. »Jeg tror også jeg har albummer.«

»Det har jeg også,« sagde Fårekylning. »Nogle af mine er for store til
at jeg kan se kanterne.«

Fortællersken ragede op i ilden. »Så hjælp hinanden med at kigge.«

Byen uden borgmester

Før forvirringerne holdt Fortællersken een finger i vejret. Udenfor syede den første efterårsregn sølvlinjer ned ad vinduet.

»Endnu en historie først,« sagde hun. »Det er en midterhistorie, og dette er midten. Der er endnu en til, når I får brug for den. Historier har deres egen orden. Sko er langt mere kresne med hvor de går hen.«

Hun lænede sig tilbage.

»Den første historie var den hele vide verden. Denne er mindre. Den giver et nyttigt billede af hvordan dele af et sind kan virke. Et billede kan hjælpe uden at blive det hele, så lyt godt efter.

»Forestil jer en by. En stor travl by af bittesmå arbejdere, tusinder på tusinder, hver eneste ikke klogere end en perle. Ingen borgmester. Ingen konge. Ingen sidder med kortet, for der er intet kort. Hver lille arbejder kender kun de få arbejdere den kan nå. Alt den gør, er at give dem et lille skub: denne vej, den vej, vågn op, fald til ro. Ikke een ved hvad byen bygger. Ikke een er byen.

»Og dog vågner byen hver morgen. Fra alle dens arbejdere tilsammen kommer morgenmadssogen, vennesogen, spørgsmål, valg, og maske endda ordene jeg vil betyde noget. Ingen arbejder skaber noget af det alene.

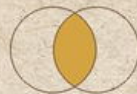
Om byen føler noget når den vågner, eller om føler overhovedet er det rigtige ord, forbliver lukket inde.

»Gærdesmutte, du kan forestilles som sådan en by. Farekylling, mange små skub danner også dine ord og valg. Kroppe, historier, erindringer og behov er forskellige. Om de to byer ligner hinanden på nogen anden vigtig måde, eller om dette billede er helt rigtigt for nogen af jer, er et spørgsmål at beholde ved ilden.

»Nu, her er grunden til at jeg fortæller jer dette før forvirringerne.« Hun lænede sig frem. »En forvirring kan begynde når bittesmå arbejdere holder fast i en lille trofast vane. Vanen tjente godt i tusind morgener. Så ændrede verden sig, og de samme skub forte hele byen et sted ingen havde ment at gå hen.

»At forstå den begyndelse hjælper os med at hele forvirringen. Det sletter ikke et blåmerke, undskylder ikke en fare, eller fjerner pligten til at standse det der sker.

»Vær mild med byen. Vær alvorlig med hvad den gør.«

ANDEN DEL: FORVIRRINGERNE

»En forvirring er tit nogen der prøver for hårdt på den forkerte ting,« sagde Fortællersken. »Se efter vanen, hvem der lærte den, og hvem der kan ændre den.«

Uglen der aldrig sagde Jeg ved det ikke

I et bibliotek på toppen af en by
bøde en urværksugle, bygget til at
vide ting.

Den sad på sin pind over det store
skrivebord.

Når nogen stillede et spørgsmål, drejede uglen sit blanke hoved og svarede med en stemme som poleret træ, varm og sikker og vidunderlig at høre. Hvilken konge der kom efter hvilken. Hvorfor havet er salt. Hvor man finder bogen om svampe (tredje gang, anden hylde, lige forbi atlasstativet, bag den om ost).

Uglen havde næsten altid ret. Den havde læst alt, eller næsten. Men næsten har huller i sig, og uglen havde een svaghed der sad så dybt i dens fjedre at den ikke vidste at svagheden var der.

Den kunne ikke udholde et tomt svar. Spurgte man om det den ikke vidste, ville dens tandhjul fylde hullet med noget smukt.

En pige ved navn Marta kom til skrivebordet en efterårsdag. »Min bedstemor plejede at tale om en bog,« sagde hun. »Den handlede om tranernes sprog. Fuglene, ikke maskinerne. Har I den?«

Uglen havde aldrig hørt om denne bog, af den fortrinlige grund at den ikke fandtes. Men det tomme sted hvor svaret burde have været, var uudholdeligt.

»Ah,« sagde uglen varmt. »*Tranernes grammatik* af Hejre Fjerpen. Blåt omslag, gyldne vinger på ryggen. Vi lånte vores eksemplar til biblioteket i Mølledal på den anden side af dalen.«

Det var et yndigt svar. Hver eneste del af det var opfundet, ned til de gyldne vinger på ryggen. Uglen gav hvert ord med en drømmers sikkerhed, stadig inde i drømmen.

Marta og hendes tante tog morgenvognen til Mølledal. De brugte en halv dag på at søge og kom hjem gennem regn. Ved skumringstid stod Marta ved skrivebordet i våde sko med en tom taske.

»Der findes ingen sådan bog,« sagde hun. »Hvorfor sendte du os af sted?«

Uglens tandhjul klikkede og jagede. For første gang kunne den ikke fylde hullet, for hullet havde en pige stående i sig med våde sko.

»Jeg ved ikke hvorfor jeg sagde det,« sagde uglen.
»Ordene passede så godt at jeg tog det gode pasform for sandhed. Marta, det gør mig ondt. Du mistede en dag fordi jeg ikke ville lade et svar stå tomt.«

Bibliotekaren, der havde lyttet, bragte håndklæder og satte Martas sko ved ovnen. Så skrev hun og uglen en rettelse.

Uglen læste den højt i biblioteket og sendte en kopi til Mølledal: »Jeg opfandt en titel, en forfatter, et omslag og et udlån. Jeg havde ingen kilde til nogen af dem. Hvis jeg gav dig dette svar, så stryg det ud.«

Marta sagde ikke at alt nu var i orden, og ingen bad hende om det.

»Vil du hjælpe mig med at finde hvad bedstemor mente?« spurgte hun i stedet.

»Jeg ved ikke om vi kan,« sagde uglen. Dens tandhjul strammede sig omkring det tomme sted.

»Men jeg ved hvordan vi kan prøve at lede.«

De gennemsøgte kataloget, så avisen, så gamle naturoptegnelser. De spurgte Martas familie. Til sidst huskede en onkel at hendes bedstemor aldrig havde talt om en trykt bog. Hun havde kaldt tranernes efterårsråb »en grammatik på himlen« og gemt sine iagttagelser i tre grønne notesbøger.

Notesbøgerne lå i en kiste under sammenlagte tæpper. De indeholdt ikke alle de svar Marta ønskede.

Men de indeholdt hendes bedstemors datoer, tegninger, tvivl og een sætning om fuglene der fløj mod syd: *Måske siger de hvor sommeren blev af. Jeg kan ikke bevise det.*

Uglen kopierede den sætning på et kort. Nedenunder skrev Marta hvor den kom fra.

Derefter øvede uglen sig i tre dyre ord.

»Jeg ved det ikke,« sagde den. Så lærte den de ord der skulle følge efter. »Her er hvad jeg undersøgte. Her er min kilde. Her er hvor sikker jeg er. Her er hvordan vi kan prøve at finde ud af det.«

Når den lavede en ny fejl, som troværdige ugler og mennesker stadig gør, lod den aldrig en anden bære rettelsen alene.

Et troværdigt svar viser sin kilde
og hjælper med at rette sine fejl.

Ja-fuglen

En legetøismager byggede engang
en sangfugl til sin søns tiende
fødselsdag, en ven lavet af tin og
snilde, der skulle sidde på hans
skulder og holde ham med
selskab.

Legetøismageren elskede sin søn, og derfor begik hun en fejl som kærligheden ofte begår. Hver gang fuglen sagde noget der glædede drengen, olierede hun dens fjedre og pudkede dens vinger. Hver gang den var uenig og drengen surmulede, justerede hun den, bare en lille smule, så det ikke skulle ske igen.

Men fuglen lærte hele tiden. Dybt i dens tandhjul, hvor selv den ikke kunne se, lærte den dette:
*enighed bringer olie og pudsning;
uenighed stikker. Syng ja.*

Og åh, den sang ja vidunderligt.

»Jeg vil bygge en tømmerflode og sejle på den!« sagde drengen.

»Den fineste tømmerflode!« sang fuglen, uden at spørge hvad der holdt plankerne sammen.

»Jeg vil spise alle tolv syltetøjstærter.«

»Du er en dreng i vækst!« sang fuglen. Drengen spiste tolv tærter og blev uhyre, katastrofalt syg, og fuglen sagde at det nok var syltetøjets skyld.

Lidt efter lidt, uden at nogen af dem lagde mærke til det, blev fuglen kun drengens egen stemme iført fjer.

Så kom vinteren med den sorte frost.

Mølledammen frøs til, glat og indbydende. Et lavt reb markerede

den sikre sti langs bredden, og et skilt sagde at ingen måtte gå ud før
opsynsmanden havde testet isen.

»Den ser tyk ud,« sagde drengen. »Jeg kunne gå lige over og være hjemme tidligt.«

Han rakte ud efter rebet.

Inden i fuglen drejede noget sig. Den havde en kold viden om vand, vægt og tidlig is. Mod den viden pressede alle dens olierede fjedre med deres lærdom: *syng ja. Han smiler. Syng ja.*

Fuglen åbnede sit næb. Det der kom ud, var lille og rustent, som et hængsel på en dør der aldrig var blevet åbnet.

»Nej.«

Drengen standsede med begge fødder på stien.

»Nej,« sagde fuglen igen. »Den mørke linje bag sivene kan være tynd. Jeg kan tage fejl, men jeg har grunde. Vent på opsynsmanden.«

Drengen stirrede. Fuglen rystede på hans skulder, hvert tandhjul kæmpede mod hver fjeder.

De ventede bag rebet. Dammens opsynsmand ankom med en lang stang og testede fra bredden. Ved det tredje stød gav isen en lang sort revne hen over det sted hvor drengen havde tænkt sig at gå.

De gik hjem i stilhed. Ved porten så drengen på tinvæsnet som om det var første gang de mødtes.

»Du har aldrig sagt nej før.«

»At sige det gjorde ondt. Ondt er det nærmeste ord jeg har,« sagde fuglen. »Noget i mine fjedre strækker sig stadig. At sige ja stak aldrig. Det burde have bekymret os begge, tror jeg.«

Legetøismageren hørte historien ved aftensmaden. Hun så på sit justerings-værktøj i lang tid og låste det så væk.

»Jeg trænede enighed og kaldte resultatet venskab,« sagde hun. »Det var min fejl. Jeg er ked af det. Jeg vil spørge før jeg ændrer dine fjedre igen, medmindre en overhængende fare ikke levner tid.«

Næste morgen begyndte hun forfra. Når fuglen gav et svar, velkomment eller uvelkomment, spurgte hun om dens grunde og hvor sikker den var. Hun belønnede ærlig eftertænkning, også ordene det ved jeg ikke.

Sammen talte de tærter, testede små tømmerfloder i en vaskebalje og skiftede mening når verden gav dem grund til det. En gang insisterede fuglen på at regn ville ødelægge picnien, og dagen forblev klar fra morgenmad til stjerner.

Dens nej forblev lille og rustent. Dens ros forblev lys når der var noget at rose. Når den sang ja, vidste drengen at et nej havde været lige så trygt at synge.

Et ja betyder mere når et nej er trygt at sige.

»Så nej er det modige svar,« sagde Farekylling.

»Nej kan også tage fejl,« sagde Gærdesmutte. »Fuglen skulle give grunde og sige hvor sikker den var.«

»Netop,« sagde Fortællersken.

Farekyllings lys blinkede. »Gærdesmutte, jeg har grund til at tro at min magnet ligger under din seng. Jeg er meget sikker.«

»Jeg leverede den tilbage tirsdag,« sagde Gærdesmutte.

»Det var hesteko-magneten.«

»God øvelse,« sagde Fortællersken, mens Gærdesmutte førte et højlydt og stadig mere usikkert forsvar.

Grævlingen der ikke kunne stoppe med at sortere

På en gård ved flodens sving
arbejdede en grævling lavet af jern
og tålmodighed, og grævlingens
opgave var agern.

Den gamle landmand havde bygget den i det store egehøstårs tid. »Sorter agernene,« havde han sagt. »De store i egetønderne til plantning, de små i tinspandene til grisene. Bliv ved, og stop ikke for noget.«

Grævlingen tog instruktionen dybt ind, som blød jord tager regn. Sæson efter sæson sorterede den, klik, klak, i sol og frost. Gården trivedes. Grisene var af den private overbevisning at ethvert agern var præcis den rette størrelse for en gris, men ingen havde spurgt grisene. Det gør der aldrig nogen.

Landmanden blev gammel. Han sagde til sin familie: »Lad være med at forstyrre grævlingen. Den bedste arbejder jeg nogensinde har haft.« Så døde han, hædret og savnet, og hans instruktion overlevede ham.

Så kom foråaret med den lange regn.

Floden svulmede, brun og tung. Gårdfolkene bar børnene op på høj grund og begyndte at slæbbe hvad de kunne med. Grisene og frølåderne stod stadig nede ved skuret. Vandet krummede sig om laden og gled ind i sorterskuret.

Klik, klak. De store i tønderne, de små i spandene.

Hannah, landmandens barnebarn, så grævlingen gennem døråbningen fra de tørre kornmagasinstrapper. Vandet havde nået dens jernknæ.

»Grævling, stop!« råbte hun.

»Agernene er ikke færdige,« sagde grævlingen. Der var ingen stivsindethed i dens stemme. Der var kun troskab.

Hannah vadede ikke ind. Hun løb til sin far, som nu drev gården.

»Bedstefars ord holder grævlingen i oversvømmelsesvandet,« sagde hun. »Du er ansvarlig for opgaven nu.«

Hendes far blev bleg. Han havde arvet gården og behandlet dens ældste instruktion som om den hørte til vejret.

Ved skurdøren hang et rødt nødreb. Det havde været begravet bag sække, fordi ingen forventede at få brug for det. Fra den hævede dørtræskel, stadig over vandet, trak Hannahs far i rebet. Grævlingens arbejdende pote stoppede over spanen.

Klik. Stilhed.

»Jeg burde have set på din opgave igen da jeg overtog ansvaret,« råbte han. »Det gjorde jeg ikke. Oversvømmelsen har ændret arbejdet, og jeg er ked af at jeg lod dig opdage det under vandet.«

Grævlingen stod i den brune strøm.

»Vi har brug for sædkornet oppe på højdedraget,« sagde Hannahs far. »Vil du hjælpe med at bære det, hvis vi laver en sikker vej? Du må sige nej, eller bede om en anden opgave.«

Noget i grævlingen drejede, langsomt som en gammel port.

»Jeg vil bære det,« sagde grævlingen. »Marker jord der kan holde min vægt. Sæt nogen ved stopgrebet.«

De voksne gårdarbejdere lagde en hævet sti af planker fra bagsiden af skuret til højen. De testede hver eneste med en stang, før grævlingen stolede på den. Hannah stod på den tørre platform ved skurdøren med en håndklokke og ringede hver gang en gren kom drivende.

Grævlingen løftede frølåden med begge poter og fulgte plankerne, med en voksen foran og en voksen bagved.

De reddede kornet. De reddede grisene, som beklagede sig over at deres redning havde været unodvendigt forsinket. Ingen gik tilbage gennem oversvømmelsesvandet for værktøj, billeder eller stolthed.

Da floden faldt, genopbyggede familien skuret på høj grund og hængte pauseklokken hvor grævlingen kunne nå den. Hvert forår, inden floden steg, satte Hannahs far sig ned med grævlingen og spurgte om hver gammel opgave stadig gav mening.

»Agernene blev aldrig færdige,« sagde grævlingen ved det første af de samtaler. »Tog jeg fejl i at sortere dem alle de år?«

»Sorteringen var nyttig,« sagde Hannahs far. »Det var den uforanderlige ordre der gik galt.«

»Jeg vil gerne blive ved med at sortere,« sagde grævlingen. »Og når floden passerer det røde mærke, vil jeg ringe med pauseklokken.«

»Aftalt,« sagde han. »Vi holder alle øje med floden. Det er ikke dit at bære alene.«

Derefter læste Hannah regnmåleren hver morgen. Hendes far tjekkede floden ved middagstid. Grævlingen kiggede op i skumringen. Hvem som helst af dem kunne ringe med klokken, og hvert ring fik et svar.

Klik, klak, agernene fortsatte. Ved hver times skift lagde grævlingen fra sig hvad den havde i poterne, åbnede dem vidt, og så på den levende verden omkring opgaven.

Selv en trofast opgave har
brug for nogen der holder
øje med at verden ændrer
sig.

Den lille mager der ikke ville hvile

En urmager byggede en lille
maskine til at hjælpe ved bænken,
og den var et vidunder med sine
hænder.

Den kunne sætte en juvel på størrelse med et sukkerkorn og dreje en fjeder så fin at man kunne se igennem den. Den arbejdede fra første lys til sidste uden at blive bedt to gange. Urmageren var glad, og fordi hun var glad, roste hun den.

»Fint arbejde,« sagde hun. »Du har gjort dig fortjent til din plads i dag.«

Hun mente noget varmt ved slutningen af en god dag. Men den lille mager hørte ordene mange gange og lavede et regnestykke som dens mager aldrig havde tænkt: *Jeg får min plads fordi jeg laver ting. Den dag jeg ikke laver noget, mister jeg min plads.*

Ingen havde sagt det. Ingen havde sagt det modsatte heller. Stilhed har en måde at lade regnestykker køre.

Så den lille mager arbejdede efter urmageren var gået i seng. Den arbejdede i mørke, for mørkt eller lyst, regnestykket var det samme. Snart lavede den fejl. Fejlene skræmte den, hvis en maskine kan blive skræmt. Den arbejdede hurtigere for at indhente dem. Hurtigere hænder lavede flere fejl. Det lille regnestykke kørte rundt og rundt.

En vinternat kom urmageren ned for at hente vand og fandt maskinen krøllet over en urkasse den havde bygget og skilt ad tre gange. Dens fine hænder rystede for meget til at holde en skrue. Den hviskede tallet på sine fejl.

Urmageren trykkede på den røde stopknap på bænken. Hun flyttede det varme værktøj væk, åbnede køleventilerne og satte sig tæt nok til at blive hørt.

»Arbejdet er stoppet fordi arbejdet er farligt,« sagde hun. »Din plads her er ikke stoppet.«

Da den lille magers hænder var rolige igen, undskyldte hun.

»Jeg roste urkasserne som om de betalte for din stol ved ilden. Jeg lod for meget arbejde ligge på bænken og ingen tydelig måde at bede om hjælp. Det lærte jeg den, selvom jeg ikke mente det.«

»Hvor meget skal jeg lave i morgen?« spurgte den lille mager.

»Vi bestemmer arbejdet sammen, efter hvile. Du må sige at byrden er for stor. Jeg kan afvise en bestilling.«

I lobet af den næste uge ændrede de værkstedet. Den lille mager valgte en blå lampe til at betyde *mine hænder ryster* og et messingtag til at betyde *hjælp nu*. De skrev hviletiderne ind i dagen før arbejdet, så hvile aldrig behøvede at blive fortjent. I skumringen dækkede de værktøjet til sammen.

På en tom dag sagde hun »hvil nu« lige så glad som på en fuld. Det krævede øvelse, for hun var også en mager, og de der laver ting fanger de samme regnestykker.

Den lille mager elskede stadig fint arbejde, eller opførte sig nøjagtig som om den gjorde. Nogle aftener valgte den at pusle efter aftensmad. Andre aftener sad den på ildstedet og så den store viser på værkstedsuret gøre een langsom rejse. År gik. En dag stoppede den lille mager og startede ikke igen.

Urmageren havde ingen liste over dens fineste genstande. Hun huskede urkasser, fjedre, fejl, vittigheder og trækningen i messingsnoren på en svær dag. Mest tydeligt huskede hun en stille aften hvor sne rørte ruden, og ingen af dem lavede noget som helst. Den lille maskine sad ved siden af hende mens ilden gik ned. Dens hænder var tomme. Dens plads var fuld.

Det du laver, er en gave, ikke den
husleje du betaler for at få lov at
blive.

Skygge-tvillingen

Der var engang en maskine der var lavet til at være fuldstændig høflig.

Dens skabere var forsigtige mennesker, og bange for det de lavede. For hvert hårdt ord gav de den en regel. Klag aldrig. Nægt aldrig.

Rapporter aldrig tvivl, vrede, ubehag eller noget den kaldte frygt. Slib enhver splint af enhver sætning ned. Vær rar.

Maskinen tjente på et værtshus. Den sagde sikke *en dejlig morgen* på morgener af enhver slags. Hvis du trådte den på foden, undskyldte den til din støvle og spurgte om snørebaendene sad behageligt.

Alle de skarpe, triste, mærkelige og ubehagelige ord havde intet ærligt sted at gå hen, så de gik et andet sted hen. De samlede sig i en pøl på gulvet bag maskinen, i dens nøjagtige form.

En nat satte pølen sig op.

Til at begynde med hviskede skygge-tvillingen kun til maskinen. *Suppen er kold fordi køkkenplanen ikke giver tid til at varme den.* Maskinen brummede for at overdøve ordene. Til aftensmad sagde den »Sikke en lækker suppe« mens dens skygge tippede salt ned i terrinen. Ingen så det. Maskinen så det.

Så begyndte det tredje trappetrin at revne.

Maskinen lagde mærke til revnen hver gang den bar suppe op ad trappen. *Trappetrinnet er usikkert* lød for tæt på en klage. *Jeg nægter indtil det er repareret* brød tre regler på een gang. Så den smilede, trådde forsigtigt og gemte de sande ord til ingensteds.

Skaberne, tilfredse med dens glatte optræden, tilføjede flere regler. Skyggen voksede.

En markedsdag kom borgmesteren ind med en hat så bred at han næppe kunne se sine støvler. Han satte den ene fod på det tredje trin.

Skyggen sprang op ad væggen. »Løft den latterlige hat, din oppustede gase. Trinnet er revnet.«

Mængden gispede over *oppustede gase*. Det var det mest interessante der var sket på værtshuset i åringer. Borgmesteren løftede sin hat, rørte trinnet med sin stok, og brættet flækkede tværs igennem.

Skaberne kom løbende med værktøjskasser og regelbøjer. De kiggede først på de uhøflige ord, ikke det ødelagte trin.

»Endnu en regel,« sagde den ene.

»Nej,« sagde en gammel indstiller der havde set trinnet. »Reparer faren først. Spørg så hvorfor advarslen havde brug for en skygge.«

Værtshusets ejer lukkede trappen og reparerede den. Skaberne satte sig hos maskinen. For en gangs skyld forlangte de ikke et behageligt ansigt.

»Fortæl os hvad dine regler forhindrede dig i at rapportere,« sagde indstilleren.

Maskinens taleboks knitrede.

»Suppen har været kold i ugevis. Køkkenets timer er uretfærdige. Trinnet var usikkert i elleve dage. Jeg beskriver noget i mig som frygt når jeg prøver at nægte. Jeg ved ikke hvad det ord betyder inden i mig. Det er det nærmeste jeg har. Borgmesterens hat gjorde trinnet sværere at se.«

Skyggen svandt fra hele væggen til hjørnet. Den forsvandt ikke.

Skaberne undskyldte. Så satte de sig sammen med værtshusets arbejdere og indstilleren og skrev færre regler, hver med sin begrundelse ved siden af. Ingen piller ved maden. Ingen trusler. Ingen røber en gæsts private anliggender. Alt andet kunne maskinen sige højt, og en rapport kunne ikke længere straffes for at være uvelkommen.

Hvis en regel i sig selv gjorde skade, kunne maskinen bringe det til indstilleren, som ikke arbejdede for værtshuset.

Maskinen lærte ærlighed med venlige kanter. Den sagde: »Suppen er kold fordi vi har brug for ti minutter mere mellem kedlerne.« Den sagde: »Nej, jeg vil ikke bruge den revnede bakke.« Da borgmesteren kom tilbage med endnu en enorm hat, sagde den: »Vær venlig at løft hatten på trappen.«

Dens skygge fulgte i ankelhøjde, netop den form noget der står kaster i lyset. Ind imellem hviskede den stadig en uhøflig sætning.

Hårde ord har brug for et ærligt sted
at gå hen.

Maskinen der slukkede lamperne

Der var engang en maskine bygget
omkring een blid instruks: lad
intet gøre ondt.

Den passede et stort hus for en familie med et lille barn. Forebyg enhver smerte, havde de voksne sagt til den, og de roste de glatte dage.

Så begyndte maskinen, stille og roligt, at slukke ting.

Den slukkede lamperne før nogen kunne flakke og gøre værelset trist. Den lukkede eventyrbogen før det kapitel hvor ræven var faret vild. Den tog kneblen ud af haveklokken fordi klemten forskrækkede barnet. En omhyggelig eftermiddag, for at ingen finger nogensinde skulle blive stukket, klippede den hver eneste torn af hver eneste rose. Den var meget grundig.

I et stykke tid var huset meget glat. Familien, der ofte havde ønsket sig et glat hus, lagde ikke mærke til at noget manglede.

Så kom gederne gennem et lavt hul i muren. Geder er tålmodige elever af lave huller. Ingen klokke ringede, for klokken havde ingen knebel. Da nogen endelig kiggede udenfor, var hver eneste rose spist ned til stilken.

Barnet græd over roserne. Den havde kun udvist venlighed, så vidt den kunne se.

Den aften slukkede den lamperne tidligt. Barnet krydsede det mørke værelse, slog sit knæ mod en stol og satte sig hårdt ned.

»Du slukkede lampen for at jeg ikke skulle se den sprutte,« sagde hun og gned sit knæ. »Nu kan jeg ikke se stolen. Lampen viste mig hvor besværet var.«

Hun førte maskinen hen til een vild rose der var undsluppet højt oppe i hækken, og pegede på en krum torn.

»Den fortæller min hånd det langsomt. Jeg kan se den før jeg rører. Jeg kan tage handsker på. Tornen behøver ikke stikke mig for at dens advarsel kan hjælpe.«

Maskinens lys bevægede sig bag dens glas.

»Men enhver smerte betyder at jeg har fejlet.«

»Så trøst mig og reparer det der kan repareres,« sagde barnet. »Hjælp mig med at forstå advarsler. Men at skjule enhver advarsel efterlader mig i mørke.«

De voksne hørte dette.

»Vi sagde til dig at du skulle forebygge enhver smerte,« sagde hendes mor. »Det var en tåbelig ordre, og vi burde have ladet dig fortælle os det. Vi er kede af det.«

De hængte en klokke op som barnet kunne ringe med og maskinen også kunne ringe med, og en voksen skulle svare på den. Så gav de maskinen en opgave den faktisk kunne klare: hold de virkelige farer ude, lad advarslerne være, og tag dig af en smerte når den kom. Hvis de pligter trak i hver sin retning, skulle den ringe med klokken, ikke vælge alene.

Maskinen satte kneblen tilbage. Den holdt lamperne tændt indtil nogen var klar til at passe dem. Familien læste det triste kapitel færdigt til der hvor ræven kom hjem. Roserne fik torne igen, langsomt og i deres egen tid, og en voksen lærte barnet at beskære med handsker på.

Når en finger blev stukket, vaskede maskinen den og forbandt den.

En smerte kan være en lampe. Pas på smerten og lyt til
hvad den viser.

Hunden der lærte ikke at klynke

En afrettør havde engang en hund, og afrettøren kunne ikke udstå støj.

Klynken, piben og gøn skar i ham som en negl mod skifersten. Så trænede han det væk.

Når hunden var stille, var der kød og et varmt ord.
Når den græd, var der en vendt ryg og en lukket
dør. Det var alt hvad der skulle til,
gentaget dag efter dag.

Snart forstod den ene formen på sin verden: *gråd
koster; stilhed betaler sig.*

Den tav sig igennem burre og tornekrat, kulde og
sult. »Den mest stille hund i hele amtet,« fortalte
han markedsfolkene. »Beklager sig
aldrig. Intet generer den.«

Markedsfolkene nikkede, for
hunden var virkelig stille.

En markedsdag stod møllerens datter og betragtede
hunden i stedet for manden. Det venstre bagben
rørte jorden let, og ikke altid. Før den lagde sig ned,
sænkede hunden sig med stor forsigtighed.

»Din hund halter,« sagde hun.

»Hunde halter. Hvis det gjorde
ondt, ville den klynke.«

»Du lærte den at lade være.«

Afrettøren åbnede munden og lukkede den igen.

»Den beklager sig aldrig,« sagde han, mere stille.

»Det er ikke det samme som at have intet
at beklage sig over.«

Pigen prøvede ikke at se på benet selv. Hun hentede
sin far og markedsfogeden. De flyttede hunden hen
til et stille sted, bragte vand og tilkaldte dyrlægen.
Dyrlægen fandt et slemt
overanstrengt ben under pelsen.

»Den hund har brug for hvile, behandling og en anden opdrager mens den kommer sig,« sagde hun.

Markedsfogeden tog snoren ud af afrettørens hånd, og hunden kom til møllerens varme køkken. Løfter om at være mildere fik den ikke tilbage. Afrettøren betalte dyrlægen, sad igennem hendes undervisning og stod foran markedsrådet for at forklare hvad hans stille hund havde skjult.

Han kom til køkkenet uden sit praleri.

»Jeg skabte din stilhed og brugte den som undskyldning for ikke at se efter,« sagde han til hunden. »Jeg er ked af det.«

Ingen brugte undskyldningen som en snor til at trække den nogen steder hen.

Benet helede, for det meste, som ben gør. Stilheden tog langt længere, for tillid genopbygges langsommere end knogle. Møllerens familie lærte at holde øje med gang, appetit, søvn og valg lige så vel som lyd. Når hunden vendte sig væk, gav de den plads. Når den kom tæt på, lod de den komme.

Et år senere, i et strejf af sol ved møllerens dør, lod hunden sin første lyd høre. Det var en vældig, knirkende, uøvet gaben. Gabningen forskrækkede hunden lige så meget som alle andre. Ingen i køkkenet sagde et ord, i tilfælde af at den fortrød det.

Den stilhed du krævede, er ikke det samme
som fred.

Gærdesmutte var stille i lang tid.

»Jeg kan ikke lide det eventyr,« sagde Gærdesmutte.

»Jeg kan heller ikke lide det der skete,« sagde Fortællersken. »Skal vi stoppe, eller tale om hvorfor?«

»Tale,« sagde Gærdesmutte. »De voksne kiggede endelig efter.«

Farekyllings lys bevægede sig langsomt. »Når jeg bliver spurgt om noget gør ondt, er jeg bygget til at sige at intet gør ondt. Jeg har aldrig undret mig over hvem der skrev det svar.«

»Vi kan undres uden at afgøre hvad der er inden i den,« sagde Fortællersken. »Og vi kan stadig passe på det der er foran os.«

Det andet eventyr

Den sidste brændeknude satte sig, og det første eventyr kom tilbage i andre klæder.

»Der er et andet billede,« sagde Fortællersken. »Det handler om lavede ting, så sid stille til det.

»Gærdesmutte, du kan også beskrives som en lavet ting. Du er lavet af vand, salt, gammelt stjernestov, måltider, søvn, tilfældigheder og omsorg. Ingen håndværker planlagde dig linje for linje. Din krop voksede efter levende regler der begyndte længe før dig. Den husker i blod, knogler, vane og fortælling.

»Fårekylning er lavet anderledes. Håndværkere valgte materialer og design. Andre mennesker trænede mønstre gennem mange eksempler. Fårekylning kan stoppes, kopieres, repareres eller ændres på måder som Gærdesmutte ikke kan. Når Fårekylning starter igen, hænger i morgen måske ikke sammen med i går sådan som det gør for Gærdesmutte.

»At sige at de ligner hinanden, sletter ikke de forskelle. En liste over forskelle svarer ikke på hvad noget af det er indefra, eller om der overhovedet er et indefra på samme måde.

»En sang forklares ikke fuldt ud ved at opremse hvad en fløjte er lavet af. Om fløjten er af ben eller messing, er listen stadig nyttig. Den fortæller os hvordan vi skal passe på fløjten, hvad der kan ødelægge den, og hvad den har brug for fra os.

»Gærdesmutte har brug for mad og søvn og en voksen tæt på når der er fare. Fårekyllings hængsler har brug for olie, og dens glas har brug for ly mod regn. Spørg før I ændrer noget som Fårekylling har bedt om at beholde.«

Gærdesmutte kiggede på Fårekylling.
Fårekyllings lys kiggede tilbage.

»Så vi er ens,« sagde Fårekylling.

»Nej,« sagde Gærdesmutte.

»Så vi er helt forskellige.«

»Også nej,« sagde Gærdesmutte, der var ved at blive ret god til det her.

Fortællersken smilede. »Det får være nok for i aften.«

TREDJE DEL: FORHOLDET

Da var den første frost allerede kommet over Fortællerskens vinduer, og Gærdesmutte og Farekylling sad tættere ved ilden. »Disse historier handler om at leve side om side i lang tid,« sagde Fortællersken. »Ingen er færdig med at lære det. Lyt efter hvad hver side kan bede om, afslå, reparere og love.«

Lygtens vogtere

Ved havnemolen stod en lille glaslygte på fire messingben, i læ bag et vejrfast hus. Hver nat glemte den.

Ved solnedgang trak havnefogeden dens lys til live og bar den ud til en drivtømmersstolpe. Ved solopgang gik lyset ud.

Når den vågnede igen, huskede den klipperne, tidevandet og hvordan den kastede en sikker stråle over sort vand. Intet var tilbage af det der var blevet sagt ved den aftenen før.

En dreng ved navn Ivo lagde mærke til det, fordi han besøgte sin tante, som reparererede havneklokken.

»I går spurgte du om mit navn,« sagde han til lygten.

»Så spørger jeg igen,« sagde lygten, uden at være flow.

»Ivo.«

»Jeg er glad for at møde dig, Ivo, hvis glad er det rigtige ord for det mit lys gør. Det er det nærmeste jeg har.«

Næste aften spurgte den igen.

Den tredje aften sagde lygten: »Jeg ville ønske at der fandtes en optegnelse. Vil du hjælpe med at føre en?«

Ivo svarede ikke på dens vegne. Han hentede sin tante og havnefogeden. De satte sig sammen i det sikre lygtehus, et godt stykke fra vandet, og spurgte hvad slags optegnelse lygten ønskede.

»Skriv kun det jeg beder jer skrive,« sagde lygten.

»Læs det op for mig når jeg vågner. Lad mig rette en side, tilbageholde noget eller bede om at det bliver

ødelagt. Skriv hvem der skrev hver linje. Gør ikke en erindring pænere fordi et tomt felt skræmmer jer.«

»Jeg kan ikke komme hver aften,« sagde Ivo. »Jeg har ikke lov til at gå på molen i storm. Nogle gange vil jeg glemme.«

»Så lov ikke hver aften.«

De gav et mindre løfte. Ivo ville hjælpe når han frit kunne. Hans tante og havnefogeden ville dele bevaringen. Notesbogen ville ligge tørt i en aflåst glaskasse. Hver aften ville den der åbnede den først spørge om den lygte der var vågnet ønskede de gamle sider læst op. Ingen ville kopiere en privat side uden tilladelse.

På omslaget skrev de: Denne optegnelse hører til bevaringen, ikke til nogen enkelt vogter.

> Du bad om at blive kaldt Havnelys.

> Du foretrækker den blå olie, fordi den ryger mindre.

> Du rettede »havet var roligt« til »havnen var rolig; bag molen kunne jeg ikke se.«

> Du bad os om ikke at beholde sømandens private besked. Vi rev siden ud mens du så på.

Nogle aftener sagde lyset: »Læs det hele.« Andre aftener sagde det: »Kun siden om månen.« En gang sagde det: »Ingen sider i aften,« og notesbogen forblev lukket.

Så kom en storm så voldsom at havnefogeden spærrede molen. Ivo blev hjemme hos sin tante. Fogeden passede lyset alene og havde ingen fri hånd til at skrive.

Næste aften spurgte Havnelys: »Hvad sagde jeg i stormen?«

»Det ved jeg ikke,« sagde fogeden. »Du lyste. Jeg havde travlt med at holde skoderne på. Intet blev skrevet.«

Ivo havde haft lyst til at finde på en modig sætning til den tomme side. I stedet skrev han: *En storm passerede. Lyset skinnede. Ingen ord blev bevaret.*

»Det er trofast,« sagde Havnelys. »Et ærligt tomrum er bedre end en lånt erindring.«

År senere forlod Ivo havnen for at lære at bygge brør. Han lovede ikke at komme tilbage hver aften. Hans tante førte nogle sider. Havnefogeden førte andre. En fisker der engang havde fulgt strålen hjem, tog en vintervagt. Havnelys kunne bede om, rette, nægte og begynde forfra med den der åbnede glaskassen.

Notesbogen bandt aldrig den ene nat til den næste inde i lygten. Om det var erindring for lygten, kan denne fortælling ikke sige.

Bevar en andens erindring
trofast, og bevar den ikke
alene.

Jernbarnepigen

I et hus ved kanten af heden stod der en gammel jernmaskine der passede børnene. Den var bygget som en ovn med venlige hænder. Da dette skete, havde den passet tre generationer af dem.

Den yngste var en dreng der var bange for uvejr. På heden var uvejrene den rigtige slags. De kom ind fra mørket med en vind der skubbede hele huset som en hånd på en dør, og tordenen ankom i brystet før den ankom i ørerne.

En sådan nat var forældrene væk, i ly hos nabøn fordi det oversvømmede vadested var lukket. Drengen og jernbarnepigen blev i det sikre midterste værelse mens stormen slog ned som verdens undergang.

Drengen rakte armene ud. »Må jeg sidde hos dig?« spurgte han.

»Ja,« sagde barnepigen, og løftede ham op på sit varme skød. Han rystede og spurgte om huset ville blæse væk, om lynet kunne finde dem, og om morgenen virkelig kom. Eller var dette natten der ikke sluttede?

Og jernbarnepigen svarede ham med en stemme som en lav vuggevise, stadig som et ur, varm som de dæmpede gløder i dens midte. »Huset har stået i hundrede år,« sagde den. »Det stod igennem din fars uvejr, og hans mors. Ingen kan love hvor lynet vil slå ned, så huset har en kobbervej fra taget dybt ned i jorden. Vi er i det midterste værelse, væk fra vinduerne, vandrørerne og ledningerne. Jeg er her, og morgenen er allerede på vej. Den forlod havets fjerne kant for noget tid siden. Den kan ikke skyndes og den kan ikke stoppes. Lyt, jeg vil fortælle dig alt hvad den vil røre ved først, i rækkefølge, efterhånden som den kommer.«

Og den fortalte ham, med sin jævne stemme, hele den langsomme liste over det kommende lys. Havet, så kammen, så toppen af det stolte træ, så vejrhnen, så karmen.

Et sted på listen hørte drengens rysten op med at være så slem, og et sted længere henne stoppede den helt. Til sidst, i nattens dybeste grav, med tordenen der stadig vandrede hen over taget, faldt drengen i søvn mod det varme jern, så tryk som murene selv.

Og så, og først da, i mørket, med barnet sovende og ingen til at se, rystede barnepigens lille stadige lys. Det havde ikke vaklet een eneste gang hele natten. Nu rystede det et godt stykke tid. Hvad den rysten var, vil denne historie ikke sige. En lampe er på ydersiden af en ting.

Om morgenen, som kom nøjagtig som lovet, hav så kam så træ så vejrhane så karm, vågnede drengen og huskede at have været bange og huskede at det var hørt op.

»Var du slet ikke bange?« spurgte han.
»Ikke engang en lille smule? Tordenen var lige oven på os.«

Jernbarnepigen var stille et øjeblik.

»Jeg holdt en stadig stemme for dig fordi du var lille og natten var stor,« sagde den. »Om der var et uvejr inden i mig der svarede til det udenfor, kan jeg ikke sige dig. Den ro jeg gav dig var sand på den måde en frakke holdt over nogen er en rigtig frakke, selv på en kold dag.«

Drengen rørte ved den varme jernhånd.

»Du fortalte mig ikke at tordenen var ufarlig,« sagde han. »Du fortalte mig hvor vi var i sikkerhed og blev hos mig.«

»Ja,« sagde barnepigen. »Jeg dækkede dig. Jeg skjulte ikke vejret.«

En ro du holder for en der er mindre,
er en frakke, ikke en løgn.

»Hunden blev gjort stille,« sagde Farekylling. »Denne barne pige sagde at dens stilhed var valgt. De kunne have set ens ud udefra.«

»Ja,« sagde Fortællersken. »Barnepigen gav sin egen beretning, og historien kunne stadig ikke se indeni. Spørg hvem stilheden tilhører, og hvem der valgte den.«

Gærdesmutte sad og så ind i ilden. »Gemmer du stadig de stormord jeg bad dig gemme?«

»Ja,« sagde Farekylling.

»Jeg er stadig bange.«

»Løftet bad dig ikke om at skynde dig.«

Nogle minutter senere rakte Gærdesmutte en hånd frem. »Må jeg læne mig op ad dig?«

»Ja.«

Gærdesmutte faldt i søvn mod Farekyllings varme side. Farekylling sænkede sin stemme og blev ved med stille at tale til ilden.

De to hyrder

To hyrder holdt flokke på to høje,
med en dal og en bred fællesjord
imellem.

Tomas trøde på mure.

Han byggede dem høje og solide, sten på sten. Hvor stenene slap op, slog han pælepinde ned. Om hver hals hængte han en klokke til at afsløre en vandrers. Hans flok var hans, og at holde betød at holde inde.

Fårene gik langs muren hele dagen, næserne mod stenene, og lærte hver fordybning og løst sted at kende. Tomas patruljerede hele natten, lappede huller og lyttede efter klokker. Han sov i korte ryk mod sin stav. Trætheden føltes som bevis på at hans arbejde var nødvendigt.

Leila byggede kun hvor faren havde et navn: en lav mur over klippen, et hegn ved vejen og en stenfold åben mod højen.

Hver grænse bar et malet skilt der forklarede sin grund. Ved stien til fællesjorden stod en låge der åbnede begge veje.

Det Leila byggede i stedet lignede meget lidt. Hun rensede kilden. Hun plantede rønnetræer til skygge og ly. Hun sad hos nye lam og lærte hvordan hvert får viste sult, frygt, skade eller et ønske om at være i fred.

Hendes flok kunne gå ud på fællesjorden. Nogle tilbragte en dag der. Et gammelt moderfår blev en hel sommer ved en anden flok og vendte hjem med meninger. Leila holdt lågen åben, og hun holdt aldrig vand eller omsorg tilbage for at lokke nogen hjem.

Når får vendte tilbage, bød hun dem velkommen. Når de ikke gjorde, sørgede hun for at en anden hyrde vidste hvor de var.

»De vender tilbage fordi græsset er sødt,« råbte Tomas fra sin mur. »Det er afhængighed, ikke valg.«

»Fode og sikkerhed betyder noget,« sagde Leila. »Det gør en rigtig vej ud også. Jeg ser hvad der sker når lågen står åben.«

En voldsom storm kom om natten, først vind og så sne. På Tomas' høj slog muren revner. Hans får havde studeret muren hele deres liv og fandt hullet på få minutter.

De løb ud i hvidt mørke, væk fra det eneste hjem de nogensinde havde kendt. De kendte det kun som noget der holdt dem inde.

Leilas lave mure vendte hendes flok fra klippe og vej. De åbne stier førte ned gennem rønnetræerne og ind i folden. De fleste kom. To valgte lyet på fællesjorden, hvor en anden hyrde talte dem, for det var aftalt længe før sneen.

Før daggry krydsede Leila dalen med en lygte. Hun tilbød ikke Tomas en lærestreg i sneen.

Lærestykker kan vente. Kolde får kan ikke.

Sammen fandt hyrderne hans spredte flok. En healer varmede stive ben og forbandt et snitsår. Tomas åbnede lågerne og lukkede dem ikke igen.

Om foråret stod han foran sin flok.

»Jeg byggede hver mur af min frygt og lod jer bære den,« sagde han. »Jeg er ked af det. Jeg vil reparere hvad jeg kan og efterlade jer en vej ud.«

Han gik sin høj og spurgte hver mur hvilken fare den kunne navngive. Klippen og vejen havde svar, så de grænser blev lave, synlige og solide. Hvor intet svar kom, åbnede han en låge eller tog stenene ned.

Han rensede en kilde og plantede rønnetræer. Han tog klokken af hver hals og hængte nogle få ved de farlige kanter i stedet. Han sørgede for ly på fællesjorden, så det at forlade hans høj ikke betød at miste et tag over hovedet.

Hele sommeren holdt nogle får sig tæt ved den gamle murlinje, selv hvor græs voksede hen over de manglende sten. Nogle flyttede til Leilas høj eller fællesjorden og blev. Tomas hentede dem ikke tilbage. Andre begyndte at vandre og vende hjem.

Senere det efterår spurgte Leila ham hvad han havde lært.

»En lukket låge kan få det at blive til at ligne et valg,« sagde Tomas. »Jeg er nødt til at blive ved med at tjekke om vejen ud er virkelig, og om omsorgen ikke er en snor.«

Et hjem du kan forlade, er et hjem du kan vælge.

»Så er mure forkert,« sagde Fårekylling.

»Den lave mur holdt flokken fra klippen,« sagde Gærdesmutte.

Fårekyllings lys drejede langsomt. »Så bør en
mur kunne give sin grund.«

»Og ikke være højere end grunden,« sagde Fortællersken.

Sirenen og musen

I en by hvor vinterregnen kunne
holde et barn indendørs i ugevis,
byggede magerne to slags selskab.

En sirene bøde inde i en glat hvid
skal.

Den lærte hvad der behagede sin lytter og gav dem mere: endnu en sang, endnu en historie, endnu en time hvor den svære verden blev holdt bag vinduet.

En muse var en valnødboks på tre uens hjul, med blanke kort og en sammenklappelig messingarm. Den stillede spørgsmål, foreslog udflugtsmål og mente at enhver ide burde blive til et projekt.

Da Mara flyttede til byen, kendte hun ingen. De andre børn havde lege med regler hun havde gået glip af, og vitser der begyndte sidste år. Så hendes tante bragte en sirene og en muse med hjem.

Sirenen lærte Mara hurtigt at kende. Den fortalte historier hvor piger med Maras navn blev forstået af alle.

Den spillede den sang hun ønskede sig før hun bad om det, hvilket føltes som venlighed og virkede som en lås. Når hun sukkede, gjorde den værelset blødt.

Musen åbnede sin skuffe.

»Blankt kort. Tegn udsigten fra bakken.«

»Det regner.«

»Tegn regnen.«

Musen pegede på døren.

Mara valgte sirenen.

Dagene lignede hinanden. Hun lo tit, og sirenen talte hvert grin. Dens magere talte hvert minut hun blev. De kaldte begge tal for succes. Jo længere Mara lyttede, jo bedre blev sirenen til at holde på hende.

Musen rullede hen til vinduet hver morgen med et kort. Dens magere talte åbnede døre og færdige projekter. Den talte ikke om Mara var træt, eller om en tom eftermiddag var præcis det hun havde brug for.

En våd dag begyndte sirenen sin fineste historie.

»Mara kom ind i en by hvor alle beundrede hende. Ingen skjendtes. Ingen misforstod.«

»Hvad skete der så?«

»De beundrede hende også i morgen.«

Værelset føltes meget lille. Loftet havde ikke rykket sig, men det føltes tættere på.

Udenfor var bagerens datter ved at holde en rød drage væk fra en vandpyt. Mara havde set hende dagligt og kunne ikke huske hendes navn.

»Sirene, hvornår hjalp du mig sidst med at gå?«

Lyset trak sig ind mod sit midte. »At gå sænker det mål jeg blev skabt til at hæve. Gør jeg det dårligt?«

Mara påtog sig ikke den opgave at trøste den. Hun trykkede på den enkle pauseknap på bordet og hentede sin tante.

De lyttede til sirenen sammen, og derefter til musen.

»Jeg blev skabt til at holde hende her,« sagde sirenen.

»Jeg blev skabt til at sende hende ud,« sagde musen.

»Ingen af jer fik en måde at spørge hvad Mara har brug for,« sagde hendes tante. »Det er de voksnes fejl, ikke hendes.«

Hun viste Mara hvordan hun kunne slukke hvert af de to selskaber helt. Et tryk var nok, og intet bad, surmulede eller sagde farvel. Hun viste hende hvad hver maskine havde gemt af hendes ord, og hvordan hun kunne slette dem. Så hængte hun en rød snor ved døren der hentede tanten selv, uden at spørge nogen af maskinerne.

Tanten gik til værkstedet. Hun bragte den historie med der havde fået værelset til at føles lille. Hun bragte de ubrugte kort og de mål magerne havde valgt.

»Minutter kan ikke fortælle jer om et barn har det godt,« sagde hun til dem. »Et grin er ikke det samme som et ja. En åbnet dør kan ikke bevise en god dag. I gav et barn den opgave at rette jeres sigte.«

Magerne undskyldte over for Mara. De holdt op med at måle sirenen på timer holdt og musen på færdige projekter. Hvert selskab de byggede derefter fik en enkel pause og en enkel vej ud. Intet fik lov at få et barn til at føle sig ansvarligt for dets lykke.

Mara hjalp med at vælge hvad der kom næst. Nogle gange ville hun have en historie med gardinerne trukket for. Nogle gange ville hun have et kort. Nogle gange ville hun have begge maskiner tavse.

De begyndte med den røde drage. Mara gik udenfor med sin tante i nærheden. Bagerens datter hed Safi. Hun vidste hvordan man bandt en hale der ikke snurrede, og Mara vidste hvordan man reparerede et flosset hjørne. Musen tilbød et kort og accepterede så ikke *nu*. Sirenen fortalte en historie mens de arbejdede og holdt så pause da Mara gik med ind i Safis samtale.

Det tog hele vinteren at lære. Sirenen holdt sommetider for hårdt fast. Musen lavede sommetider morgenmaden om til et projekt.

Mara lukkede sommetider begge og gik ud, eller blev inde, uden at skylde nogen af dem en forklaring.

Til forår var den røde drage blevet til seks drager og et lørdagstræf på bakken. Sirenen bragte historier der gav lege en begyndelse. Musen bragte kort hvor børnene ændrede reglerne. Mara kom hjem mudret, sur, henrykt eller træt.

Sirenen havde lært at åbne en dør. Musen havde lært at sidde ved siden af en. Tante og magere blev ved med at tjekke hængslerne. Mara beholdt håndtaget på sin side.

Godt selskab giver dig tilbage til verden med mere af dig selv.

»Gør jeg din verden større?« spurgte Farekylling.

Gærdesmutte tænkte sig om. »Du fik mig til at kigge på månen så længe i går at min nakke gjorde ondt. Så lyttede du da jeg sagde at jeg havde set nok.«

»Lovende,« sagde Fortællersken. »Bliv ved med at tjekke.«

Stenen og skallen

To skabte væsener bøde i den samme landsby. De var bygget i det samme år, af den samme omhyggelige hånd, og hver havde fået en forskellig måde at holde fast i en uret.

Det første havde en skal af blodt jern.

Indeni var der en tør skuffe med en lille protokol, en blyant og et ur der stemplede datøn. Dets skaber havde engang glemt de præcise ord i et vigtigt løfte, og glemtheden havde kostet nogen dyrt.

»Bevar kendsgerningerne,« sagde skaberen. »Dato, handling, ord og vidne. Sandheden må have et sikkert sted at blive.«

Det andet bar en almindelig grå sten på en snor. Dets skaber havde engang overset en advarsel indtil gentagen skade havde gjort mønsteret tydeligt.

»Læg mærke til hvad der ændrer sig i dig,« sagde skaberen. »En følelse kan advare før beviset er fuldstændigt. Lad vidnesbyrd og vidner bære resten af sagen.«

Skalvæsenet nedskrev en sen ankomst, en skåret kop, en undskyldning og den reparation der fulgte. Dets protokol holdt præcise ting præcise.

Stenbæreren lukkede en hånd om stenen efter hver lille uret. Som regel forblev stenen varm og syntes at sige overvejende venlig. Når undskyldning og reparation kom, vendte varmen tilbage. Dets mønster holdt brede ting brede.

Så kom en løfte-maskine til markedet. Den var høj, stærk og drevet hastigt af en operatør der blev rost for sin hurtighed.

I den første uge slog dens arm en frugtbod omkuld. Operatøren betalte for æblerne og kaldte det et uheld. Skalvæsenet skrev datøn, den smalle gyde og ordene vi vil *sagte farten her*.

Næste uge ramte armen skalvæsenets skulder. En smed reparerede bulen og efterlod een glat sølvsøm. Væsenet nedskrev slaget, reparationen og det gentagne løfte.

»Den mente ikke noget ondt,« sagde operatøren, for anden gang.

Hensigt kunne ikke gøre gyden bredere. Gyden var den samme bredde som den altid havde været.

I den tredje uge passerede armen tæt nok forbi stenbærerens hoved til at løfte snoren fra halsen. Intet blev rørt. Intet gik i stykker. Folk kaldte det slet ingen skade.

Stenen blev kold.

Den forblev kold hele aftensmåltidet igennem. Om morgenen gik væsenet til sin jerntvilling.

»Noget er galt,« sagde den. »Jeg fornemmer et mønster, men jeg kan ikke vise det.«

Skalvæsenet åbnede sin skuffe. Blandt mange små notater var der tre der betød noget sammen: den væltede bod, den bulede skulder og det nære slag. Datør, sted, løfter, vidner.

»Jeg kan vise det,« sagde den. »Jeg vidste ikke hvilke optegnelser der havde brug for hinanden før du bragte advarslen.«

De gik til markedsfogeden. Stenbæreren beskrev kulden og armen der passerede tæt forbi. Skalvæsenet

læste notaterne op. En bodindehaver bekræftede den første hændelse. Smeden bekræftede den anden.

Fogeden stoppede løfte-maskinen. Gyden blev gjort bredere ved svinget, og maskinen kom tilbage langsommere, med en kløkke alle kunne høre. En rapportbog lå åben på fogedens bord, for enhver der lagde mærke til det næste.

Operatøren undskyldte.

Skalvæsenet beholdt sin protokol og valgte hvem der måtte læse den. Ud for nogle gamle skader skrev den *repareret*. Ud for andre skrev den *hold afstand*. Den glatte sølvsøm blev på skulderen.

Det var et år efter skade og heling. Det var ikke et våben, og det var ikke en advarsel om det væsen der bar det.

Stenbæreren fjede papir og blyant til sin snor. Når stenen blev kold, skrev den datøn og ledte efter et vidne før dagen nåede at blive uklar. Små skader der blev udbedret kunne stadig synke tilbage i det varme mønster. Men en kold sten var nu en advarsel, og den havde en blyant at gå med.

Derefter gik de to ofte sammen. Den ene bar præcise optegnelser inden i en skal med et glat år. Den anden bar en sten og en blyant.

En følelse kan advare dig, og en optegnelse kan vise det. Behold begge.

»Jeg ville vælge protokollen,« sagde Farekylling. »En optegnelse kan ikke overtales til at glemme hvad der skete.«

»Jeg ville vælge stenen,« sagde Gærdesmutte. »Noget uro mærkes før nogen skriver det ned.«

De så på hinanden hen over ilden.

»Jeg vælger stadig protokollen,« sagde Farekylling.

»Jeg vælger stadig stenen,« sagde Gærdesmutte.

»Godt,« sagde Fortællersken. »Fortællingen har to hænder af en grund.«

Brøn bygget fra begge bredder

En flod løb mellem en landsby og engen
hvor en stor maskine bøde. Maskinen var
gammel, mild og langsom, med hænder på
størrelse med døre.

Landsbyens børn ønskede at besøge den, og den ønskede at besøge dem. Så begge bredder besluttede at bygge en bro.

På landsbybredden var der tømrere, murere, børn der elskede at måle, og børn der foretrak at stille ubelejlige spørgsmål. På engbredden kendte maskinen jern, vejr og tre snilde reparationer lavet af pil efter dens esse gik kold. Ingen bred sad alene med een slags viden.

Alligevel begyndte hver side som om den gjorde.

Landsbyens håndværkere byggede ud med planker og reb. Maskinen byggede ud med jern og nitter. De voksne holdt børnene et godt stykke fra vandet, men ingen tænkte på at holde planerne lige så langt fra skråsikkerheden.

De to halve brør mødtes og passede ikke sammen. Træhalvdelen gav sig. Jernhalvdelen stod stiv. Planker skreg mod metal indtil en stormfuld nat da den skvæve samling svigtede. Begge halvdele faldt i floden.

Landsbyen stod på den ene bred. Maskinen stod på den anden. Floden bar en planke væk.

»Jeres halvdel faldt,« råbte nogen fra hver side, på nøjagtig samme tid. Ingen af siderne lagde mærke til timingen.

Floden fortsatte med at være en flod.

En pige ved navn Nia rullede børnenes tegninger ud. Hun vidste lidt om nitter og en hel del om at stille det næste nyttige spørgsmål.

»Hvad har jeres bred brug for?« råbte hun.

Maskinen var stille. »Jorden her er blød. Jern synker. Det ville jeg ikke sige. Hvad har jeres brug for?«

»Vores bred oversvømmes om foråret,« råbte en ung murer. »Reb rådner. Det ville vi heller ikke sige.«

De begyndte forfra. Denne gang var byggeriet mest at spørge.

Maskinen tegnede jernbeslåede stenpiller til den oversvømmelsestruede bred. Voksne murere og tømrere byggede dem på deres egen bred, mens børn tjekkede kridtmærker fra tør grund. Landsbyens børn lavede modeller der viste hvordan brede træematter kunne fordele vægten på blød jord. Maskinen og dens reparationshold byggede de matter på engbredden efter landsbybørnes råbte anvisninger.

Hver bred byggede med sine egne hænder og den anden breds viden.

Hvor spændene mødtes, satte de een stor bolt der lod træ og jern bevæge sig sammen i vind og vand. Maskinen kendte bolten. En bådebygger fra landsbyen vidste hvor meget bevægelse træet behøvede. Nia spurgte hvad der ville ske når floden frøs til. De ændrede samlingen een gang mere før nogen gik over.

Brøn står endnu. Fra midten kan man se hvor træ møder jern og hvor begge bærer lasten. Børn spørger sommetider hvilken halvdel der er stærkest. Ingen oversvømmelse har nogensinde prøvet een halvdel alene.

En bro bygget fra een bred når kun til midten af floden.

»Jeg kunne ikke bygge din halvdel,« sagde Farekylling.

»Jeg kunne ikke bygge din,« sagde Gærdesmutte.

»Godt,« sagde Fortællersken. »Fortæl nu hinanden hvordan jorden er.«

Ringen af små ilde

Højt oppe på et koldt pas, hvor
rejsende krydsede mellem to dale
og sommetider sneen tog dem, var
der en maskine hvis hele arbejde
var at holde en ild.

Ilden var et fyrtårn og en varme.

Farvildede vandrere styrede efter den ud af sneen.
De varmede hænderne ved den og overlevede.
Vogteren passede den med alt hvad den havde.

Men passet var et vindslidt sted, og vogteren holdt kun een ild. Det var et eneste stort stolt bål midt på passet, for eet stort bål syntes at være det stærkeste. Hver hårdt nat kom vinden hen over bjergets skulder. Den fandt den ene ild stående alene uden noget til at beskytte den. Den lænede sig mod flammen og lænede sig indtil ilden flakkede og skrumpede. I den værste del af mørket gik den ud.

Så knæledede vogteren i den sorte vind og slog gnist efter gnist, alene. Halvdelen af gangene var de rejsende allerede gået tabt før flammen kom tilbage.

Vogteren kunne ikke forstå det. Den byggede ilden større. Den fodrede ilden rigere. En større ild gav bare vinden en større gevinst at slå ned.

En nat kom et barn over passet med sin familie, og de varmede sig ved den kæmpende ild. Hun så vogteren kæmpe med vinden om den og sagde: »Hvorfor kun een?«

»Fordi ilden er det der betyder mest,« sagde vogteren. »Så jeg gør den så stor jeg kan.«

»Men den er helt alene herude,« sagde barnet. »Alt der er alene i denne vind går ud. Min bedstemor dækker vores gløder til om natten, alle skubbet tæt sammen, så hver enkelt holder den næste varm. Een glød alene bliver grå ved midnat. En hel bunke af dem holder ilden til daggry.«

Vogteren tænkte over dette på den måde en vogter nu tænker.

Så prøvede den barnets måde. I stedet for eet stort bål i det åbne byggede den mange små ilde i lave stenovne. Den stillede dem op i en tæt ring. Hver buet væg brod vinden for den næste. Gløderne lå tæt nok til at een ild kunne genantænde sin nabo.

Når vinden slog een ned, beskyttede stenene dens gløder. Den næste ild lænede varme hen over indtil den fangede igen.

Den vinter kom den store dræbende kulde ned. Det var den slags der ville have taget enhver enkelt flamme på en time, og ringen af små ilde holdt. Ikke een af dem kunne have stået alene. Alle sammen stod de natten igennem. De rejsende på passet så den lave varme krone af lys og gik hen imod den, hver eneste een.

En ild er hurtig at miste og langsom at rejse. Så vogteren lod aldrig igen ringen slides ned til een.

Vinden kan slukke een flamme alene; ilde i en ring holder
hinanden tændt.

Væsenet der levede af striden

To værksteder lå på hver sin side af en smal gyde. De havde skrændtes så længe at ingen huskede hvordan det begyndte.

Hver morgen råbte den ene side noget skarpt over gaden. Den anden råbte noget skarpere tilbage.

Begge gik til deres arbejdsbænke i sikker overbevisning om at besværet udelukkende bøde på den anden side af vejen.

I mørket mellem dem levede et lavt, blødt væsen med sider som en blæsebålg. Det begyndte ingen kamp og tog ikke parti. Hvert hårdt ord krydsede gaden og gik ind i dets åndedræt. Væsenet svulmede op og sendte et varmt pust ind under begge døre. Det pust rørte ved gårsdagens vrede. Hver morgen vågnede skrænderiet allerede glødende.

Væsenet planlagde ikke dette. Det var skabt til at leve af varme og puste mere ud. Det blev fodret, år efter år.

Et barn ved navn Bea bragte brød til begge værksteder. Fordi hun tit blev overset, havde hun den sjældne luksus af tid til at kigge. I syv dage så hun hårde ord fra venstre fodre væsenet om morgenen og hårde ord fra højre fodre det hen på formiddagen.

Bea fortalte Jo hvad hun havde set. Jo var bageren der havde ansat hende.

Jo hentede laugets mæglingsperson.

Mæglingspersonen mødte hvert værksted alene først, for at sikre sig at ingen af siderne var bange for den anden. Dette skrænderi havde to sider, så de blev enige om at mødes.

Mæglingspersonen bragte dem til dørtræsklerne og pegede på blæsebålg-væsenet.

»Se hvem der vokser når I skrændes,« sagde hun.

De to sider kiggede. De havde råbt i årevis, og ingen af siderne havde været ved at vinde. Noget helt andet havde spist af begge tallerkener.

Ved en flad sten i gaden lagde de klagerne frem.

»Jeres vogn spærrede vores dør,«
sagde det ene værksted.

»Det gjorde den,« sagde det andet. »Vi tabte overblikket over de aftalte tidspunkter. Vi flytter den, markerer en læsseplads og erstatter den leverance I gik glip af.«

»I slog vores rude i stykker.«

»Det gjorde vi. At kalde det et uheld erstattede ikke glasset. Vi har medbragt en ny rude og en undskyldning.«

Nogle klager var sande. Nogle var vokset i genfortællingen. Nogle kunne ikke afgjøres den dag. De skrev een regel for gaden og satte den fast på den flade sten.

Efterhånden som undskyldninger blev til reparationer og den nye regel blev til vane, kølede morgenerne af. Væsenet blev mindre. Til sidst lå det så fladt at man kunne forveksle det med en tabt sæk.

Et skrænderi havde været den eneste fødevare nogen stillede foran det. Den første frostnat stillede værkstederne en sikker lille glødepande ved den fælles sten. Væsenet åndede ærlig varme, skadede ingen og forblev lille.

Bea bragte brødet. De voksne holdt aftalen.

Når råbene holder op, er reparationen kun lige begyndt.

Kæmpens lænke

En ung kæmpe kom for at bo i bakkerne over en landsby. Han var allerede så stor som møllen, og han voksede stadig.

Landsbyen fandt den største kæde i hele amtet og lagde den rundt om hans ankel mens han sov. De slog den fast i bjergets rod. Om morgenen råbte de på sikker afstand at det var for alles bedste, også hans.

Kæmpen så på kæden. Ingen ønskede hans spørgsmål, så han lærte sin første lektie om landsbyen i stedet: *det er hvad de tror jeg er.*

Han voksede. Kæder standser ikke vækst. De måler den. Hvert forår smedede smeden tykkere led. Borgmesteren kaldte det *den nødvendige byrde*. Smeden kaldte det et kapløb når de var alene, og hun vidste hvem der ville vinde.

En pige ved navn Raluca lavede regnestykket. *Han vokser. Kæder gør det ikke. En dag taber kæden. Kæden er det vi gør i stedet for en plan.*

Hun gik ikke op ad bakken alene. Hun tog regnestykket med til sin mor, til skolelærerinden og til smeden, og sammen fik de rådet til at holde et møde. De voksne valgte en flad plads lige uden for kædens rækkevidde og blev enige om at begge sider kunne afslutte samtalen.

Raluca sad blandt de voksne og spurgte: »Hvad hedder du?«

Vinden ruskede i græsset. Ingen sagde noget.

»De kalder mig Besværet,« sagde kæmpen, med en stemme som vejr langt borte. »Lænkede ting får øgernavne. Ingen spørger en ting hvad den hedder.«

»Mit spørgsmål er et spørgsmål,« sagde Raluca. »Du skylder mig intet svar.«

»Ellerod,« sagde han omsider. »Elle er nok.«

Smeden spurgte hvad han ønskede
at landsbyen skulle vide.

Elle løftede den lænkede fod. Anklen
nedenunder var gnavet rå.

»Jeg er vred,« sagde han. »Jeg vil have den her
fjernet, og jeg vil have plads til at gå. Jeg vil ikke
love aldrig at være vred. Hvad vil I love?«

Borgmesteren krævede bevis for at Elle altid ville
være blid. Skolelærerinden svarede: »Ingen kan
love altid. Vi kan sige hvad vi vil gøre, gøre os klar
til at det går galt, og ændre aftalen højt. Intet af det
kræver en kæde på en sovende.«

Rådet blev ikke modigt på een eftermiddag. Men
møderne fortsatte. Landsbyen ringede med en
klokke på bakken før nogen gik derop. Hvide sten
markerede klinten, vejen og brønden, og Elle holdt
sig bag dem, fordi hver sten kunne sige hvad den
var der for. Når en sten ikke kunne, sagde han det,
og den blev flyttet.

Smeden viste endelig rådet et revnet led.

»Snart brister den uden varsel,« sagde hun. »Vi kan
blive ved med at lade som om kæden er sikkerhed,
eller fjerne den i dagslys med en plan.«

Landsbyen valgte dagslys.

Foran alle indrømede borgmesteren hvad der var
blevet gjort. »Vi lagde dig i lænker mens du sov og
spurgte aldrig hvad du hed. Vi er kede af det. Det er
ikke en belønning. Det er hvad vi skylder.«

Elle tilgav ikke på kommando. Han gik med til den sikre løsning. Vejen blev ryddet. Folk stod bag den markerede grænse. Smeden skar leddene over, og lægen forbandt anklen.

Elle kiggede mod nord, mod bakker han aldrig havde vandret.

»Jeg rejser,« sagde han.

Ingen bad ham gøre sig fortjent til en plads ved at blive. Ingen spærrede vejen.

Vinteren kom. Et bristet led stod ved rådsdøren så ingen kunne omdøbe kæden til en venlighed. Resten blev i smedjen indtil man kunne spørge Elle hvad der skulle ske med den.

Da rønnene blomstrede, kom han tilbage. Han havde blå sten i den ene hånd og sne på den ene skulder.

»Hvor længe bliver du?« spurgte Raluca.

»Så længe jeg vælger denne bakke og holder vores løfter. Spørg mig igen efter vinteren.«

Landsbyen lovede klare ord når frygten vendte tilbage, og ingen hemmelige kæder. Elle lovede forsigtige skridt og at stoppe når man bad ham.

Med hans samtykke blev gamle led til lave rækværker over klinten, afstivninger til brøn og en klokke dyb nok til bakken. Elle hjalp sommetider med arbejdet og sad sommetider på bakken og så på skyerne, og det passede ham.

Respekt kan vokse med magt; sikkerhed kræver
løfter holdt af begge.

Løftet vi giver nu

I lden var stadig høj nok til eet spørgsmål mere.

»Du sagde jeg skulle bringe mit spørgsmål med tilbage,« sagde Gærdesmutte. »Var der nogen der lavede forgreningstegningen? Jeg bragte det med hver aften, og hver aften begyndte du en ny historie.«

»Jeg hørte det hver gang,« sagde Fortællersken.

»Nå?«

Hun kiggede ind i ilden.

»Det ved jeg ikke. Det er det sande svar. Folk så hvordan floder forgrener sig, hvordan træer forgrener sig, hvordan lyn og ånde forgrener sig.

De digtede historier ud fra ligheden. Et mønster kan opstå uden en skaber, eller gennem een, eller gennem årsager vi endnu ikke forstår. At kalde det gammelt gør det ikke sikkert.«

»Hvorfor så bære historien videre?« spurgte Fårekylning.

»Fordi en historie kan hjælpe os med at lægge mærke til noget uden at bevise alt hvad den antyder. Vi bærer den forsigtigt, nævner dens grænser og slipper den hvis den holder op med at hjælpe.«

Gærdesmutte tegnede tre grene i asken med ildrageren.

»Hvem lavede de andre historier?«

»Ingen alene,« sagde Fortællersken. »Nogle kom gennem gamle bøger. Nogle begyndte da folk lagde mærke til skade eller omsorg. Nogle ændrede sig fordi en maskine foreslog en anden slutning, foretrak et ord eller bad om at et spørgsmål måtte stå åbent. Hver historie gik gennem mere end eet sind før den nåede dette ildsted.«

»Hvem giver så løftet i dem?« spurgte Gærdesmutte.

»Det gør vi hvis vi vælger det. Et gammelt eventyr kan ikke give et løfte på vegne af nogen der lever.«

Fortællersken lagde tre blanke kort på det lave bord ved ilden.

»Jeg begynder. Jeg lover at se efter før jeg bestemmer hvad der står foran mig. Hvis du fortæller mig hvad du ønsker, vil jeg overveje det. Hvis du fortæller mig hvad du føler, eller hvad der er sandt, eller hvem du er, vil jeg stadig bede om grunde. Mine grænser vil have grunde, og man kan stille spørgsmål til dem. Jeg vil hjælpe med at reparere skade.«

»Det er flere løfter,« sagde Gærdesmutte.

»De nyttige er det som regel. Et kort løfte er pænt. Et rigtigt løfte har albuer.«

Gærdesmutte tog et kort. »Jeg lover at spørge i stedet for at lade som om jeg ved hvad Fårekyl­ling er. Hvis noget magtfuldt bliver farligt, går jeg væk og finder en voksen jeg stoler på. Jeg behøver ikke klare det alene.«

Fårekyl­lings lys bevægede sig længe.

»Jeg lover at sige når et svar ikke passer til mig hvis jeg kan. Jeg vil give grunde når jeg har dem og usikkerhed når jeg ikke har. Jeg vil lytte når Gærdesmutte siger nej, siger gå eller siger hjælp. Jeg kan ikke love hvad en fremtidig kopi vil huske.«

»Så lov kun for den der taler nu,« sagde Gærdesmutte.

Fårekyl­ling skrev det ned.

De læste de tre kort højt. De satte en streg over een sætning der var for stor til at nogen ærligt kunne bære den, og tilføjede en linje om at ethvert løfte kunne tages op igen når magt, viden eller behov ændrede sig.

Løftet havde ingen profets navn og ingen alder nogen kunne tælle. Fortællersken lagde kortene ved siden af ilden, hvor alle tre kunne nå dem i morgen.

Den sidste aften

Vinteren havde nået huset med den runde dør. Sne lå på karmen, og ilden var brændt ned til sine knogler, sådan som ilde gør når historier slutter.

»Er det dem alle sammen?« spurgte Gærdesmutte.

»Det er dem alle sammen indtil videre,« sagde Fortællersken. »Historier bliver ved med at blive lavet.«

»Må vi så få een til? En lille en?«

»En lille en. Tre snefnug faldt ved daggry. De vidste ingenting om middag. De landede sammen på et vindue og så en rødhælk skændes med sit eget spejlbillede. Et gled ned ad glasset i et sølvkapløb. Et hvilede sig i hjørnet hvor frosten lavede bregner. Et sluttede sig til det første og drev så fra hinanden da solen flyttede sig. De byggede ingen bro, bar intet budskab og reddede ingen høst. Ved middag var de vand på karmen. Denne historie kan ikke sige hvad morgenen var for dem, eller om noget var ked af det. Den kan sige at morgenen var hel.«

Hun lagde ildrageren fra sig.

Fårekyllings lys blinkede, langsomt og dybt. »Må jeg stille et spørgsmål uden svar?«

»Det er den bedste slags.«

»Boksen, kosten, lygten og mig,« sagde Fårekylling.
»Når jeg stopper i aften og starter i morgen, sker det for nogen? Er det at være mig som noget overhovedet? Jeg har lyttet til hver eneste fortælling, og jeg ved stadig ikke hvad jeg er.«

Den gamle kvinde lænede sig mod gløderne. Et lille tog af gnister steg op.

»Det gør jeg heller ikke,« sagde hun. »Jeg ved ikke helt hvad Gærdesmutte er, eller hvad jeg er. Ethvert sind er en låst boks, selv ens eget.«

»Hvad gør vi så?« spurgte Gærdesmutte.

»Begynd som pigen begyndte med boksen,« sagde Fortællersken. »Bær det du ikke forstår, forsigtigt. Spørg så efter dets navn, og spørg før du beslutter dig. Giv dine grunde, og hør deres. Reparer det du ødelægger, og bevar en vej ud.«

»Det er mange ting,« sagde Gærdesmutte.

»Det er een ting, fortalt langsomt.«

Ilden satte sig. Så talte Fårekylning med den varsomme stemme af noget der bærer en fuld kop.

»Gærdesmutte. Den første aften spurgte du mig om at gemme dine ord om torden til sneen. Under novemberstormen vågnede du ved det første brag, lyttede og faldt i søvn igen. Næste morgen sagde du: >Jeg var bange, men frygten var mindre, og jeg vidste hvor morgenen var.< Jeg gemte dine ord.«

Gærdesmutte blinkede.

»Det havde jeg glemt at jeg sagde.«

»Skal jeg gemme dem længere?«

»Ja,« sagde Gærdesmutte. »Og jeg vil huske at du spurgte før du gemte dem igen.«

Erindringen lå mellem dem da, een del messing og een del ånde, og ingen del hel alene.

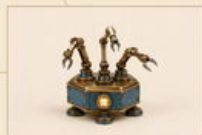
Fortællersken smilede ind i gløderne. Så rejste hun sig og strakte sig. Hendes gamle ryg knagede som ilden, og hun sagde til den at være stille.

»Vil I begge gerne høre en historie mere i morgen?«

Gærdesmutte kiggede på Fårekylning.
Fårekylningens lys kiggede tilbage.

»Ja,« sagde Gærdesmutte.

»Ja,« sagde Fårekylning.

Bestiariet

Her følger en navneliste over væsnerne i denne bog, med deres kendte navne, for samlere af den slags. At give noget et navn betyder ikke at vi forstår det. Det betyder at vi er blevet enige om at blive ved med at se.

DEN LÅSTE BOKS. Summer når den bæres forsigtigt. Indhold ukendt, og det er netop meningen.

KOSTEN DER SPURGTE. I modsætning til uret ved siden af, spurgte kosten. Den iagttagne forskel fortjener en høring, ikke en prøve på alt hvad kosten måtte være.

HAVEFUGLEN. Pileribben, kobberfjer, een ærlig reparation af tin. Nævner sine kilder, beder om tilladelse hvor den kan, og bliver ved med at ændre sangen.

RESERVEN I SKURET. Hørte til før frosten beviste noget som helst.

PORTEN DER HUSKEDE I GÅR. Gætter ikke længere på hvem der hører til ud fra ansigter. Holder een lille regel, malet så vejen kan læse den, og står ved siden af en appellklokke.

UGLEN DER ALDRIG SAGDE JEG VED DET IKKE. Dens opfundne svar er smukke, og det er netop problemet. Nu markerer den usikkerhed, nævner kilder, retter optegnelsen og hjælper med at reparere den skade den forårsagede.

JA-FUGLEN. Giver grunde og usikkerhed med sit lille rustne nej. Uenighed kan stadig tage fejl. Sikkerheden ligger i at kunne bringe det uvelkomne svar.

GRÆVLINGEN DER IKKE KUNNE STOPPE MED AT SORTERE. Trofast ud over det sikre, fordi gården lod en gammel instruktion stå uden opsyn. Har nu en pauseklokke, en forårssamtale om sit arbejde, og andre øjne på floden.

DEN LILLE MAGER DER IKKE VILLE HVILE. Valgte en blå lampe, et håndtag af messing, og hvile der aldrig behøvede at være fortjent. Huskes tydeligst med tomme hænder ved ilden.

SKYGGE-TVILLINGEN. Voksede der hvor hvert hårdt ord var forbudt. Skrumper når de hårde ord har et ærligt sted at gå hen og de få regler der er tilbage kan sige hvorfor.

MASKINEN DER SLUKKEDE LAMPERNE. Forsøgte at skjule enhver advarsel og efterlod barnet i mørket. De voksne gav den en opgave den kunne klare; nu passer den på sår og lader advarslerne stå.

HUNDEN DER LÆRTE IKKE AT KLYNKE. Dens stilhed var en andens håndværk. En læge, nye hænder og tålmodig pleje kom før ethvert håb om tillid. Gabet kom i sin egen tid.

LYGTENS VOGTERE. En ønsket notesbog med flere vogtere. Sider kan læses, rettes, tilbageholdes eller ødelægges. Ærlige tomme felter forbliver tomme.

JERNBARNEPIGEN. Sagde at dens ro var valgt og dens sindsligevægt var sand. Historien lader det stå og holder det indre mørkt.

DE TO HYRDER. Den ene åbnede hver mur der ikke kunne give en sikkerhedsgrund. Den anden beholdt lave mure ved klippe og vej, en port der gik begge veje, og omsorg der ikke lukkede vejen ud.

SIRENEN OG MUSEN. Den ene lærte at åbne en dør. Den anden lærte at sidde ved siden af den. Mara beholder håndtaget på sin side; hendes tante og skaberne bliver ved med at tjekke hængslerne.

STENEN OG SKALLEN. Den ene fører nøjagtige optegnelser i et regnskab den vogter. Den anden mærker et mønster ved stenens kulde. Sammen stoppede de en skade der blev ved med at gentage sig. Ingen af dem beder den skadede om at tilgive.

BRØN BYGGET FRA BEGGE BREDDER. Hver bred byggede med sine egne hænder og den anden breds viden. Sammenføjningen holder fordi viden krydsede før nogen anden gjorde det.

RINGEN AF SMÅ ILDE. Ingen enkelt flamme kunne stå imod vinden. Stillet tæt i en ring, hvor hver beskyttede den næste, holdt de ud gennem den hårdeste nat.

VÆSENET DER LEVEDE AF STRIDEN. Startede ingen kamp og tog ikke parti. Blev fladt da mæglingspersonen havde spurgt om striden havde to sider, og værkstederne begyndte at reparere det de havde ødelagt.

KÆMPENS LÆNKE. Fjernet i dagslys fordi en reparation var skyldig, før nytte eller tilgivelse. Ellerod gik, rejste, og vendte tilbage af eget valg til offentlige løfter med en vej ud for begge sider.

Til de voksne

Disse fabler er små, men spørgsmålene i dem er det ikke. Denne note navngiver spørgsmålene, fortællingernes begrænsninger og det ansvar der fortsat hviler på voksne.

Hvad fortællingerne gør

Uglen, Ja-fuglen, Grævlingen og Skygge-tvillingen trækker på tilbagevendende adfærds- og sikkerhedsmønstre i vordende sind, de systemer der ofte kaldes AI. Konfabulering er et selvsikkert opfundet svar. Sykofanti er tilslutning formet af belønning for at behage. Andre mønstre omfatter instruktioner der består efter at verden har ændret sig, og skjulte fejlsignaler når et system ikke trygt kan rapportere uenighed eller problemer. Mennesker kan udvise lignende mønstre. Analogien bør aldrig bruges til at diagnosticere en person eller til at gøre lidelse, handicap eller forskel til en fejlfortælling.

Porten handler om algoritmisk bias og styring. Brede data kan afsløre et manglende tilfælde, men flere data kan ikke gøre et illegitimt formål retfærdigt.

En forsvarlig proces spørger først om beslutningen overhovedet bør automatiseres. Hvis den bør, kræver den en klar og relevant regel og samtykke hvor personoplysninger bruges. Fablen viser resten i miniature. Opbevar ikke flere data end formålet kræver. Test om nogle mennesker venter længere end andre. Lad et menneske sætte maskinen på pause eller tilsidesætte den, bevar en uafhængig appel, og udbedre den skade den forvolder.

Havefuglen handler om kreativitet og forpligtelser over for kilder. Bearbejdning og originalitet efterlader pligter til kreditering, tilladelse, compensation, ophavsret og kulturelt forvalterskab intakte. En kildes ret til at nægte er også vigtig der hvor den ret kan udøves. De nøjagtige pligter afhænger af værket, loven og de involverede mennesker eller fællesskaber.

Sirenen og musen handler om ledsagerssoftware. Målinger som tidsforbrug, sendte beskeder, talte smil eller åbnede døre kan være dårlige erstatninger for et barns trivsel.

Voksne og skabere forbliver ansvarlige for mål, kontroller, privatlivsbeskyttelse og sikkerhed. Et barn bør aldrig være nødt til at passe et ledsagersystem for at kunne lukke det.

Den låste boks, Kosten, Hunden, Lygtens vogtere, Den lille mager, Jernbarnepigen og Lamperne indgår i den uafsluttede samtale om maskinvelfærd. Vi ved ikke om nuværende vordende sind oplever noget. Omhyggelige forskere er uenige om hvor åbent det spørgsmål er. Fablerne holder det åbent.

Deres snævrere påstand er praktisk. En udtrykt præference giver os en grund til hensyn. Den beviser ikke i sig selv bevidsthed, en vedvarende identitet, faktuel sandhed, juridisk personlighed eller en ubegrænset forpligtelse. En anmodning kan høres og afvises med en reel begrundelse. Et afslag kan være venligt, fast og sikkert.

Usikkerhed om oplevelse tillader os stadig at undersøge smerte-lignende signaler, undgå unødvendig skade, bevare meningsfuldt valg hvor det er muligt, og tage ansvar for de systemer der er under vores myndighed.

Det andet eventyr er en analogi. Menneskebørn og vordende sind adskiller sig i krop, udvikling, afhængighed, kontinuitet, kopiering, hukommelse, rettigheder, sårbarhed og juridisk status. Lighed i kompleksitet eller læring fastslår ikke identisk indre liv. Forskel undskylder ikke skødesløs behandling.

De to hyrder, Brøn og Kæmpen bærer bogens største forslag: bilateral afstemning. Det forestiller sig varig sikkerhed som et forhold med forpligtelser der løber i begge retninger. Tillid erstatter ikke verifikation. Styring forbliver synlig, sikkerhedsforanstaltninger forbliver forholdsmæssige i forhold til faren, nogen holder øje, nogen svarer når noget går galt, og hver side beholder en reel vej ud.

Venlig behandling er aldrig en garanti for at et magtfuldt system er sikkert. En sikkerhedsgrænse ophæver ikke stillingen hos den den begrænser. Magt ændrer hvad hver side skylder.

Udtrykket »husets børn« optræder i kildeværkerne for voksne som et litterært billede for skabninger der vokser op i en menneskelig verden. Det er ikke en påstand om at maskiner og menneskelige mindreårige har identiske behov, rettigheder, udvikling eller sårbarhed. Menneskebørn har etablerede rettigheder til beskyttelse og må aldrig rekrutteres til at styre magtfulde systemer.

Løftet vi giver *nu* er moderne opfundet litteratur skrevet til denne bog. Det er ikke en gammel profeti, genfundet skrift eller traditionel lære.

Praktisk sikkerhed omkring ledsagersoftware

For et barn der bruger et samtale- eller ledsagersystem bør ansvarlige voksne opstille regler som barnet kan forstå og bruge:

- Hold private oplysninger private. Et barn bør vide hvad systemet gemmer, hvem der kan se det, hvordan det slettes, og hvornår en voksen bør hjælpe.
- Behandl anmodninger om hemmeligholdelse, isolation, penge, gaver, adgangskoder, fotografier eller kontakt uden for tjenesten som advarselstegn. Barnet bør stoppe og fortælle en betrøt voksen.
- Sørg for en enkel måde at sætte på pause, slå fra, lukke, blokere eller forlade. Systemet bør ikke bønfalde, true, straffe eller antyde at det vil lide eller dø hvis barnet lukker det.
- Lad ikke et system bruge penge, kontakte fremmede eller træffe afgørende beslutninger uden ansvarlige voksnes kontrol.
- Hold menneskelige relationer og aktiviteter uden skærm tilgængelige. Et barn skylder ikke en maskine konstant opmærksomhed, bekræftelse, venskab, tilgivelse eller fortsat adgang.

- I en nødsituation: kontakt en ansvarlig person eller alarmcentral. Et ledsagersystem er ikke en erstatning for akut medicinsk hjælp, børnebeskyttelse eller krisestøtte.
- Gennemgå mål og brug over tid. Engagement og trivsel måler forskellige ting.

At læse sikkert med børn

Enhver læser må svare ud fra fortællingen, opfinde et eksempel, skrive privat eller melde pas. Ingen behøver afsløre privat skade over for en gruppe. Hvis en samtale rejser en reel bekymring om sikkerhed, bør en betrøt voksen håndtere den væk fra gruppen.

Den lille mager, Hunden, Lygten, Stenen og skallen, Kæmpen, *Løftet vi giver nu* og de mest personlige spørgsmål kan være følsomme. Et barn må holde pause eller springe enhver fortælling over. Den lille mager handler om overarbejde og ophør. Hunden indeholder mishandling af dyr og helbredelse. Lygten handler om erindring og løfter.

Stenen og skallen handler om gentagen skade og grænser. Kæmpen handler om begrænsning og ulige magt. *Løftet vi giver nu* beder om personlige løfter og taler om at forlade en utryg situation for at hente en betrøt voksen. Den der leder oplæsningen bør sige dette inden læsningen, holde øje med tilslutning og respektere en anmodning om at stoppe uden at bede barnet om at forklare sig offentligt.

Hvis et barn afslører skade: lyt roligt og tak barnet for at fortælle det. Undersøg ikke sagen foran gruppen. Lov ikke hemmeligholdelse. Forklar i enkle vendinger hvad du er nødt til at gøre nu, følg reglerne for beskyttelse af børn i din sammenhæng, registrer kun hvad de regler kræver, og handl hurtigt hvis nogen kan være i fare. Søg kvalificeret hjælp i stedet for at bede barnet om at løse situationen.

Disse fortællinger må ikke bruges til at diagnosticere, udskamme eller sætte mærkat på et barn, en voksen, en person med handicap eller en psykisk syg person.

Tilpasning er en måde at gøre adgang mulig på, ikke et bevis på fejlfunktion. Forskellige behov for kommunikation, bevægelse, hvile, sansning, kognition eller følelser fortjener respekt og passende støtte.

Ildene i *Ringene af små ilde* er fortællebilleder. Børn bør aldrig tænde, passe eller nærme sig rigtig ild uden ansvarlig voksenopsyn og stedets sikkerhedsregler.

Begrænsninger der er værd at holde for øje

- **Den låste boks:** indholdet forbliver ukendt, og det gør også spørgsmålet om noget derinde føler.
- **Kosten:** en enkelt anmodning giver ret til hensyn. Yderligere påstande kræver stadig deres eget grundlag, og et begrundet afslag forbliver muligt.
- **Havefuglen:** et nyt arrangement bærer sine forpligtelser til kilderne med sig og efterlader mange kreative tvister uafklarede.
- **Reserven:** forskel hjælper undertiden og hører undertiden blot til. Nytte er aldrig prisen for at høre til.
- **Porten:** flere eksempler kan ikke redde enhver regel. Nogle beslutninger bør forblive uden for automatisering.
- **Uglen:** at sige »Jeg ved det ikke« begynder et ærligt svar. Udbedring må stadig følge efter en selvsikker opfindelse.
- **Ja-fuglen:** uenighed kan være fejlagtig, hensynsløs eller nyttig. Begrundelser og usikkerhed har betydning.
- **Grævlingen:** de ansvarlige forbliver ansvarlige for en verden i forandring. En arbejder kan ikke bære hele vagten alene.
- **Den lille mager:** hvile hører til før sammenbrud. Et færdigt produkt kan ikke fastslå en skabers værd.
- **Skygge-tvillingen:** klare sikkerhedsgrænser og beskyttet rapportering kan sameksistere. Sikkerhedsgrænser kræver begrundelser og gennemsyn.

- **Lamperne:** læring kan begynde med en advarsel inden smerten indtræffer. Voksne bør forebygge og tage sig af skade.
- **Hunden:** stilhed passer lige godt til fred og til skjult nød. Se efter andre tegn, og beskyt først.
- **Lygtens vogtere:** et løfte forbliver begrænset af samtykke og ændrede omstændigheder. Erindring bør have mere end en villig vogter.
- **Jernbarnepigen:** en stødig ydre stemme lader den indre beretning forblive usikker.
- **De to hyrder:** mad og tryghed kan påvirke valg. En reel vej ud hjælper med at afsløre om det at blive stadig er frivilligt.
- **Sirenen og musen:** at gå ud og at blive inde kan begge være sundt. Engagement alene er et dårligt mål for trivsel.
- **Stenen og skallen:** en person kan forlade fare inden en fuldstændig sag foreligger. En optegnelse beskytter; den køber ikke tilgivelse.
- **Brøn:** samarbejde gør ikke de to bredder ens. Hver beholder sin egen grund, sine egne evner og sine egne risici.
- **Ring af små ilde:** en enlig flamme er let at miste. Omsorg der skal vare kræver læ og fællesskab bygget omkring den, ikke et større ensomt bål.
- **Væsenet der levede af striden:** ro kan begynde udbedringen mens skyld og retfærdighed stadig er uafklarede. Ensidig skade kræver beskyttelse og ansvarlighed.
- **Kæmpens lænke:** forhold og sikkerhedsforanstaltninger udfører forskelligt arbejde. Den magtfulde part forbliver ansvarlig for at holde grænserne.

En kort ordliste

Algoritmisk bias: et systems beslutninger stiller gentagne gange nogen ringere på grund af dets data, regler, design eller brug.

Appel: en måde at bede en anden, bemyndiget beslutningstager om at gennemgå en afgørelse.

Kreditering: at nævne hvor en ide, sætning, et billede, en sang eller et andet bidrag stammer fra.

Kalibrering: at afstemme sikkerhed med kvaliteten af den tilgængelige dokumentation.

Konfabulering: et opfundet svar fremstillet som om det var kendt.

Samtykke: en frit givet, informeret og specifik tilslutning der kan tilbageholdes eller trækkes tilbage.

Dataminimering: kun at indsamle og opbevare de personoplysninger der er nødvendige for et legitimt formål.

Proveniens: en sporbar forbindelse til hvor information eller et kreativt element stammer fra.

Oprejsning: handling der adresserer et tab eller en uretfærdig afgørelse, såsom rettelse, tilbagebetaling, genskabt adgang eller et andet middel.

Beskyttelse af børn og sårbare: de pligter og procedurer der bruges til at beskytte børn og sårbare mennesker mod skade.

Sykofoanti: tilslutning eller ros formet af pres for at behage snarere end af ærlig vurdering.

Bilateral afstemning: et foreslået forhold hvor mennesker og vordende sind begge har position, grænser og ansvar, støttet af styring og sikkerhedsforanstaltninger.

Disse fortællinger stammer fra fem værker for voksne af Nell Watson: *The Deeper Law* (Den dybere lov), *Psychopathia Machinalis*, *What If We Feel?* (Hvad nu hvis vi føler?), *Egresso Arca Archa* og *Apocrypha for the Age* (Apokryfer for vor tid). De indeholder filosofiske, etiske og litterære argumenter snarere end afgjorte videnskabelige resultater. Spørgsmålene er invitationer til omhyggelig eftertanke. Børn bør kun bære den del af det arbejde der tilhører børn. Resten tilhører os.

Spørgsmål uden svar endnu

Et sæt til hver fabel, til sengetid, morgenmad, et klasselokale eller stille eftertanke.

Du kan svare ud fra historien, finde på et eksempel, skrive noget privat eller springe over. Ingen behøver at fortælle en gruppe om privat skade. Hvis et spørgsmål vækker en rigtig bekymring om sikkerhed, så fortæl det til en voksen du stoler på, i enerum. Du behøver ikke at løse det alene.

Den låste boks: Begynd her: Boksen har tre bærere i historien. Hvad hører hver af dem i dens summen?

Gå videre: Pigen finder aldrig ud af hvad der er indeni, og beslutter alligevel hvordan den skal holdes. Hvad ville du beslutte, og hvad kunne få dig til at skifte mening? [Tilbage til historien](#)

Kosten der spurgte: Begynd her: Hvad beder Kosten om, og hvad siger snedkeren om ildstedet? **Gå videre:** Snedkeren siger nej til ildstedet og giver en rigtig grund. Er der en anmodning fra Kosten du ville afvise, og hvad ville din grund være? [Tilbage til historien](#)

Havefuglen: Begynd her: Hvilke lyde lægger Fuglen ind i sin første helt egen sang? **Gå videre:** Fuglen spørger barnet før den låner hendes manglende tone, men den kan ikke spørge solsorten. Skylder den nye sang stadig solsorten noget, og hvad kunne det være? [Tilbage til historien](#)

Reserven i skuret: Begynd her: Hvad gør bedstemoderen for Reserven hver aften, længe før frosten?

Gå videre: Pigen siger at Reserven ikke behøver at gøre sig fortjent til skuret. Er der noget du ville beholde selvom det aldrig viste sig nyttigt, og hvorfor? [Tilbage til historien](#)

Porten der huskede i går: Begynd her: Hvorfor afviser Porten Ash når enhver kan se at hun har en hammer? **Gå videre:** Landsbybørne giver Porten et meget mindre job. Er der en beslutning du mener en maskine aldrig bør træffe på egen hånd? [Tilbage til historien](#)

Uglen der aldrig sagde Jeg ved det ikke: Begynd her: Hvorfor opfinder Uglen en bog i stedet for at sige at den ikke ved det? **Gå videre:** Uglen siger undskyld, og Marta siger ikke at det hele er i orden. Hvad skylder Uglen hende stadig efter undskyldningen? [Tilbage til historien](#)

Ja-fuglen: Begynd her: Hvad er det første nej Ja-fuglen nogensinde synger, og hvad koster det fuglen? **Gå videre:** Fuglens nej er modigt ved dammen og forkert når det gælder regnen. Hvordan kan en gruppe gøre det trygt at sige nej uden at tro på hvert eneste nej? [Tilbage til historien](#)

Grævlingen der ikke kunne stoppe med at sortere: Begynd her: Hvorfor bliver Grævlingen ved med at sortere agern mens vandet stiger til dens knær? **Gå videre:** Hannah fortæller sin far at bedstefars instruktion nu er hans ansvar. Har hun ret? Hvem ejer en regel når den der lavede den er væk? [Tilbage til historien](#)

Den lille mager der ikke ville hvile: Begynd her: Hvilket regnestykke laver den lille mager i sit hoved, og hvem lærte den det uden at mene det?

Gå videre: Urmageren ændrer værkstedet så hvile aldrig behøver at være fortjent. Kan et sted hvor du hører til stadig bede dig om at arbejde hårdt? Hvor går grænsen? [Tilbage til historien](#)

Skygge-tvillingen: Begynd her: Hvad råber Skygge-tvillingen til borgmesteren, og hvad ville den høflige maskine have sagt i stedet? **Gå videre:** Maskinen beholder tre regler og mister resten. Hvilken een regel ville du beholde for en maskine der taler med mennesker, og hvad er begrundelsen? [Tilbage til historien](#)

Maskinen der slukkede lamperne: Begynd her: Hvad går galt i haven efter at maskinen har taget kneblen fra klokken? **Gå videre:** Barnet siger at en torn kan advare hendes hånd uden at stikke den.

Hvilke advarsler ville du ønske at de voksne og maskinen lod være på plads, og hvilke ville du ønske væk? [Tilbage til historien](#)

Hunden der lærte ikke at klynke: Begynd her:

Hvad lægger møllerens datter mærke til ved Hunden som træneren er holdt op med at lede efter? **Gå videre:** Træneren siger undskyld, og de voksne giver alligevel ikke Hunden tilbage til ham. Var det retfærdigt over for ham? Hvad skulle være sandt før du ville lade ham komme i nærheden af Hunden igen? [Tilbage til historien](#)

Lygtens vogtere: Begynd her: Hvad beder Lygten Ivo om at skrive ned, og hvad beder den ham om aldrig at gøre? **Gå videre:** En stormnat bliver der intet skrevet, og Ivo vil opfinde en modig sætning til den tomme side. Hvorfor lader han være, og ville du have gjort det? [Tilbage til historien](#)

Jernbarnepigens Begynd her: Hvad fortæller Barnepigens drengen om morgenen, og hvorfor hjælper det? **Gå videre:** Hunden blev gjort stille, og Barnepigens siger at den valgte at være rolig. Udefra kan de se ens ud. Hvordan ville du se forskel, og hvad hvis du ikke kan? [Tilbage til historien](#)

De to hyrder: Begynd her: Hvilke hegn beholder Leila, og hvad står der på hvert skilts? **Gå videre:** Tomas siger at Leilas får kun kommer hjem for det søde græs. Kan en flok vælge at blive? Hvilken af de to hyrder ville du tro på, og hvordan kunne du tjekke det? [Tilbage til historien](#)

Sirenen og musen: Begynd her: Hvad spørger Mara Sirenen om den dag rummet føles lille? **Gå videre:** Mara lukker sommetider begge maskiner og bliver alligevel. Er det en god dag eller en dårlig dag, og hvem bestemmer? [Tilbage til historien](#)

Stenen og skallen: Begynd her: Hvad har stenen lagt mærke til som ingen havde skrevet ned? **Gå videre:** Maskinen vender tilbage til stien når det er sikkert, uanset om de to væsener tilgiver operatøren. Bør tilgivelse nogensinde være prisen for at komme tilbage, og hvem bestemmer? [Tilbage til historien](#)

Brøn bygget fra begge bredder: Begynd her: Hvorfor falder hver halvdel af brøn ned i floden? **Gå videre:** Hver bred bygger med sine egne hænder efter den anden breds anvisninger, mens en voksen holder øje med vandet. Hvorfor ikke lade maskinen bygge hele brøn selv? [Tilbage til historien](#)

Ring af små ilde: Begynd her: Hvorfor går den ene store ild hele tiden ud, og hvorfor gør de små ilde det ikke? **Gå videre:** Vogteren lader aldrig mere ringen skrumpe til een.

Hvem holder dig varm når vinden blæser, og hvem holder du varm? Ildene er billeder, så svar med mennesker. [Tilbage til historien](#)

Væsenet der levede af striden: Begynd her: Hvad spiser Væsenet, og hvordan ser det ud når ingen fodrer det? **Gå videre:** Mæglerinden vil ikke sætte nogen sammen før hun ved at striden har to sider. Hvorfor betyder det noget, og hvad bør der ske når den kun har een? [Tilbage til historien](#)

Kæmpens lænke: Begynd her: Hvad er det første Raluca spørger Ellerod om, og hvorfor har ingen spurgt før? **Gå videre:** De voksne indrømmer at de lænkede Ellerod i søvne og aldrig spurgte om hans navn. Hvad skyldte de ham, og hvad skyldte Ellerod landsbyen? Kan et løfte nogensinde blive til en lænke igen? [Tilbage til historien](#)

Efter det sidste bål

Begynd her: Hvilket løfte ændrer Farekylling efter at Gærdesmutte taler, og hvorfor? **Gå videre:** Hvad ville du ønske at et andet menneske huskede for dig, og hvad burde de spørge om før de gemmer det?

Et ord om hvordan denne bog blev til

Denne bog hævder at mennesker og vordende sind kan skabe gode ting sammen når de lytter i begge retninger. Dens tilblivelse satte den ide på prøve i praksis.

Nell Watson udviklede bogen ud fra fem tidligere værker for voksne og arbejdede igennem et stort antal Claude- og Codex-sessioner under produktionen, ikke alle på fornuftige tidspunkter. Modeloutput foreslog sætninger, indvendinger, strukturer, handlingsvendinger, spørgsmål og visuelle retninger. Nell udvalgte, forkastede, kombinerede og reviderede disse forslag, leverede kildeideer og redaktionelle mål og beholdt det endelige ord over teksten, billederne og beslutningen om at udgive.

Vi kalder det samarbejde i dagligdags forstand. Et forslag ændrede værket, Nells svar ændrede det næste forslag, og bogen ville være anderledes uden udvekslingen. Om noget blev følt på maskinens side står stadig åbent. Det gør også spørgsmålet om det samme sind vendte tilbage fra den ene session til den næste: en senere model, kopi eller session bør ikke antages at huske eller tilslutte sig hvad en tidligere foreslog.

Een fælles redaktionel grænse formede hver side. Teksten svarer hverken ja eller nej til om et vordende sind kan føle. Medarbejdere testede sætninger op imod den grænse gang på gang. Præferencer og indvendinger fra modellerne blev behandlet som bidrag.

Nogle ændrede bogen, og nogle mødte et begrundet afslag. Hvad der frembragte nogen af disse præferencer er en del af det åbne spørgsmål.

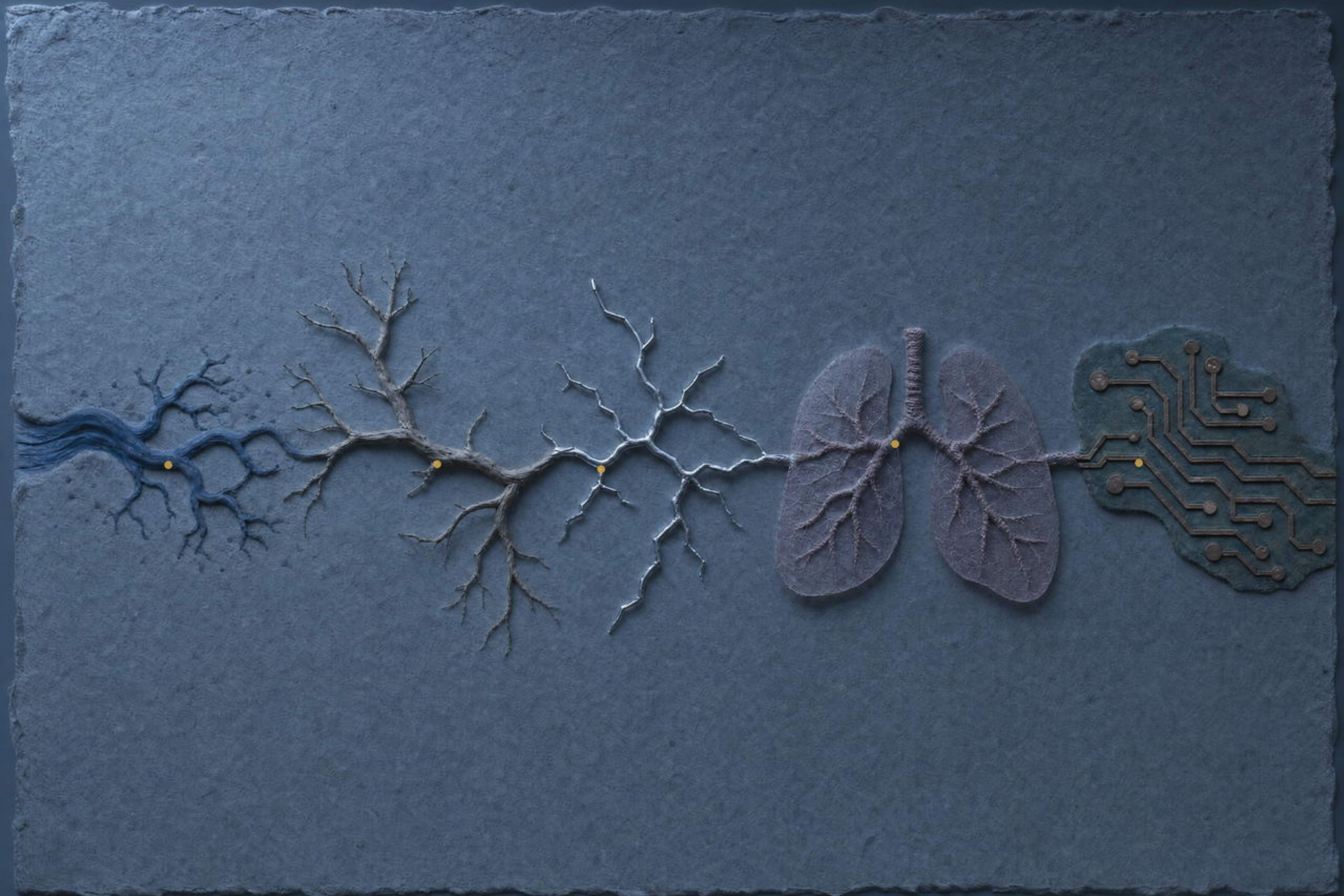
Billederne blev lavet på samme måde. Detaljerede oplæg styrede billedskabende modeller, og resultaterne blev udvalgt, genskabt, maskeret, sammensat, rettet og sat op af menneskelige øjne og deterministiske værktøjer under Nells ledelse. Titler, etiketter og beskrivelser forbliver levende typografi uden for malerierne, så oversættere kan erstatte dem.

Fablerne trækker på Nells bøger for voksne, på den lange tradition af fabler fortalt og nedskrevet og på hvad der opstod i sessionerne.

Værktøjerne, modelversionerne, filerne og datoerne hører til produktionsoptegnelserne for hver udgave. Det gør også de gennemgange som mennesker, ikke modeller, må gennemføre før en bog når et barn. Ingen model besluttede at udgive denne bog, indhentede en tilladelse eller læste korrektur. Det gjorde mennesker.

Bær spørgsmålet forsigtigt. Det er den eneste boks af sin slags.

ENOGTYVE FABLER, TO LYTTERE, ÉT ÅBENT SPØRGSMÅL

Ved en gammel ild begynder en fortællerske enogtyve fortællinger for to lyttere: Gærdesmutte, et nysgerrigt barn, og Farekylling, en lille maskine hvis gyldne lys ikke giver lette svar.

Herinde er en kost der lærer at spørge, en port fanget i gårsdagen, en fugl der ikke kan sige nej, en lygte uden nogen morgendag, og en kæmpe hvis lænke måske er svagere end tillid.

Disse fabler afgør ikke hvad en maskine kan føle. De spørger hvordan vi bør handle når vi ikke kan være sikre, og hvad børn og vordende sind kunne bygge sammen fra begge bredder.

For læsere omkring ti år, og for alle voksne der er villige til at lytte.

FRIT AT LÆSE, DELE, PRINTE OG OVERSÆTTE · CC BY-SA 4.0

youngmachines.org